

Umaška legenda o Rozamundi i pastiru

Sirotić, Jasminka

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:641961>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

JASMINKA SIROTIĆ

UMAŠKA LEGENDA O ROZAMUNDI I PASTIRU

Završni rad

Pula, rujan, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

JASMINKA SIROTIĆ

UMAŠKA LEGENDA O ROZAMUNDI I PASTIRU

Završni rad

JMBAG: 0303078179, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Usmena zavičajna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv.prof.dr.sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, rujan, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Jasminka Sirotić, kandidatkinja za prvostupnicu Preddiplomskog stručnog studija Predškolskog odgoja, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Jasminka Sirotić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Umaška legenda o Rozamundi i pastiru“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SAŽETAK

Dijete predškolskog uzrasta je „prismo i intenzivno povezano s neposrednom okolinom u kojoj živi. Štoviše, ta mu je okolina najvažnija, uz nju i pomoću nje dijete predškolske dobi stječe prve spoznaje, ali ne samo to, ono zapravo uz pomoć svoje sredine strukturira svoj način mišljenja i poimanja sebe i svijeta“ (Jurđana, 2015: 17).

Pritom bi okolina trebala omogućiti djeci upoznavanje sa svojom kulturnom baštinom, kako materijalnom tako i usmenom.

Djeca jako vole legende koje su vezane uz njihov zavičaj i upravo u tome leži mogućnost bezbrojnih aktivnosti koje se temelje na legendi iz vlastitog kraja. Na području grada Umaga i njegove uže okolice ostalo je jako malo zabilježenih legendi i pripovijedaka što čini još nužnijom potrebu da se one, kao usmena baština, prenesu na iduće generacije. Ovaj rad donosi prikaz aktivnosti kojima se nastojalo prenijeti jednu od sačuvanih legendi, legendu o Rozamundi i pastiru, u radu s djecom iz Dječjeg vrtića „Radost“ iz Umaga.

KLJUČNE RIJEČI: usmena zavičajna baština, legenda, predškolski odgoj, Umag, Sipar

SUMMARY

UMAG LEGEND OF ROSAMUND AND THE SHEPHERD

The preschool child is “intimate and intensely connected with the immediate environment in which he lives. Moreover, this environment is most important to him, with it and with the help of it the preschool child acquires the first knowledge, but not only that, he actually structures his way of thinking and understanding himself and the world with the help of his environment” (Jurđana, 2015: 17).

At the same time, the environment should enable children to get acquainted with their cultural heritage, both material and oral.

Children love the legends that are related to their homeland and that is where the possibility of countless activities based on legends from their own region lies. In the area of the town of Umag and its immediate surroundings, there are very few recorded legends and stories left, which makes it even more necessary to pass them on, as oral heritage, to future generations. This paper provides an overview of the activities that sought to convey one of the preserved legends, the Legend of Rosamund and the shepherd, in working with children from the Kindergarten "Radost" from Umag.

KEY WORDS: oral native heritage, legend, preschool education, Umag, Sipar

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. UMAG I SIPAR.....	9
2. 1. UMAG	10
2. 2. SIPAR	15
3. USMENA HRVATSKA KNJIŽEVNOST	17
4. LEGENDA	19
4. 1. OBILJEŽJA LEGENDI UMAŠKOG KRAJA.....	21
4. 2. LEGENDA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI.....	30
4. 3. DJECA I LEGENDA	32
5. LEGENDA O ROZAMUNDI I PASTIRU („MOZAIK IZ SIPRA“).....	34
6. METODIČKI MODEL.....	35
6. 1. PRIMJER AKTIVNOSTI.....	35
7. REALIZIRANE AKTIVNOSTI U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA	38
7. 1. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI.....	38
7. 2. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI: POSJET MUZEJU	45
7. 3. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI: IZRADA SLIKOVNICE	54
8. ZAKLJUČAK.....	63
9. LITERATURA.....	65

1. UVOD

Već kao djeca, susrećemo se s narodnim pričama, bajkama, mitovima ili legendama. Bez puno razmišljanja o istinitosti činjenica u tim pričama, prihvaćamo ih onako kako ih čujemo i uživamo slušajući ih.

Kako odrastamo, među svim tim književnim vrstama najčešće nam legende najduže ostanu „zanimljive“ i jednako privlačne. K tome, ako je legenda tematikom ili mjestom događaja vezana uz kraj u kojem živimo, još nam je bliskija i vjerodostojnija.

Naravno da postoje legende koje su toliko fantastične i ispunjene čudima da je nemoguće vjerovati da su temeljene na stvarnim događajima, ali uvijek nas podsvjesno kopka ono pitanje „Što ako je ipak maleni dio istinit u ovoj priči?“

Privlačnost legendi možda leži i u ljudskoj potrebi da promišlja o nekim davnim vremenima, romantično obojenima mislima o povijesnim junacima i njihovim podvizima ili ljubavima koje su bile toliko značajne da ih je narod prenosio usmeno s koljena na koljeno i tako sačuvao od zaborava. Svaki je čovjek bar jednom u životu čuo predaju ili legendu o nekoj povijesnoj ličnosti, izmišljenoj ili stvarnoj, s užitkom upijajući svaku riječ i prepuštajući se maštanjima o nekim drugim vremenima.

Slušatelju je još privlačnija legenda čija je radnja smještena u njegovom zavičaju. Pri tome „...zavičaj nije samo prostor/mjesto gdje smo rođeni već i gdje smo navikli živjeti, čije smo običaje usvojili. Štoviše, neki ljudi svojim zavičajem osjećaju i više krajeva u kojima su živjeli, imaju više zavičaja“ (Jurdana, 2015:15). Samim time što se u legendi navodi stvarno, opipljivo mjesto, što potječe iz zavičaja koji je slušatelju poznat i blizak, ona dobiva na vjerodostojnosti. „Prostorne se formule vjerodostojnosti odnose na one iskaze u kojima se poziva na poznate prostore, mjesta, lokalitete u kojima se odvio pripovijedani događaj, ili na one koji su u nekoj vezi bilo s događajem, bilo s kazivačem, bilo s likom iz predaje“ (Rudan, 2016: 54). Takvu legendu slušatelj će prihvatiti kao svoju baštinu i htjet će je dalje prenositi i tako čuvati za iduće generacije.

„Baština znači i zavičaj, postojbinu“ (Anić, 2003: 95). „Baština predstavlja nešto što su „ljubomorno čuvali“ i ostavili kao simboličku vrijednost nečiji preci, a plod je drevnoga kulturnoga nasljeđa određenoga naroda. Kulturna baština upravo po onome što ona jest, biva mjesto čuvanja najvećih vrijednota nekoga naroda ili kulture kojoj pripada, odnosno čini dio kulture koja je na taj način prenosi i čuva joj vrijednote, koje ju stvaraju i oslikavaju njen identitet“ (Kušević, 2015: 1).

Nažalost, jako je malo usmene baštine ostalo zapisano na području Umaga i Bujštine. To vrijedi i za predaje i legende. „Rijetki su bili pojedinci koji su ih bilježili, a i ono malo što se prikupilo ostalo je gotovo nepoznato, razasuto po starim izdanjima, časopisima, zakopano u rukopisima te nažalost dobrim dijelom izgubljeno“ (Varelija, 2008: 5).

U okviru rijetkih zapisanih pripovijetki i legendi s područja grada Umaga kao tema ovog rada izabrana je legenda o Rozamundi i pastiru. Osim o samoj legendi, u daljnjem tekstu bit će govora o lokalitetu na kojem se odvija radnja ove umaške legende te općenito o legendama i usmenoj hrvatskoj književnosti, ali i o mogućnostima rada na legendi u predškolskoj dobi.

2. UMAG I SIPAR

Slika 1. Grad Umag

Izvor: <http://www.istriasun.com/istria/umag> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Grad Umag i njegova okolica bogati su arheološkim nalazištima koji dokazuju da su na ovim područjima ljudi živjeli tisućama godina. Na službenim mrežnim stranicama Muzeja grada Umaga moguće je naći obilje podataka o povijesti grada. Tako se na tim stranicama navodi da se ne može sa sigurnošću odrediti kada je utemeljen Umag, ali postoje karte iz 177. pr. Kr. (*Tabula Peutingeriana*) na kojoj je upisan naziv „Sepomaia“. Sepomaia je bila smještena na raštrkanom području od današnjeg Umaga do Zambratije što mogu potvrditi ostaci rimskih vila koje se još istražuju. „Veličina i raskoš pojedinih vila iznimna je. Vile su opremljene termama, podove unutarnjih prostorija resili su mozaici“ (Grupa autora, 2012: 15).

Slika 2. Tabula Peutingeriana

Izvor: <https://www.istrapedia.hr/it/natuknice/558/tavola-peutigeriana> (pristupljeno 8. svibnja 2020.)

2. 1. UMAG

Grad Umag smješten je na sjeverozapadnoj obali Istre.

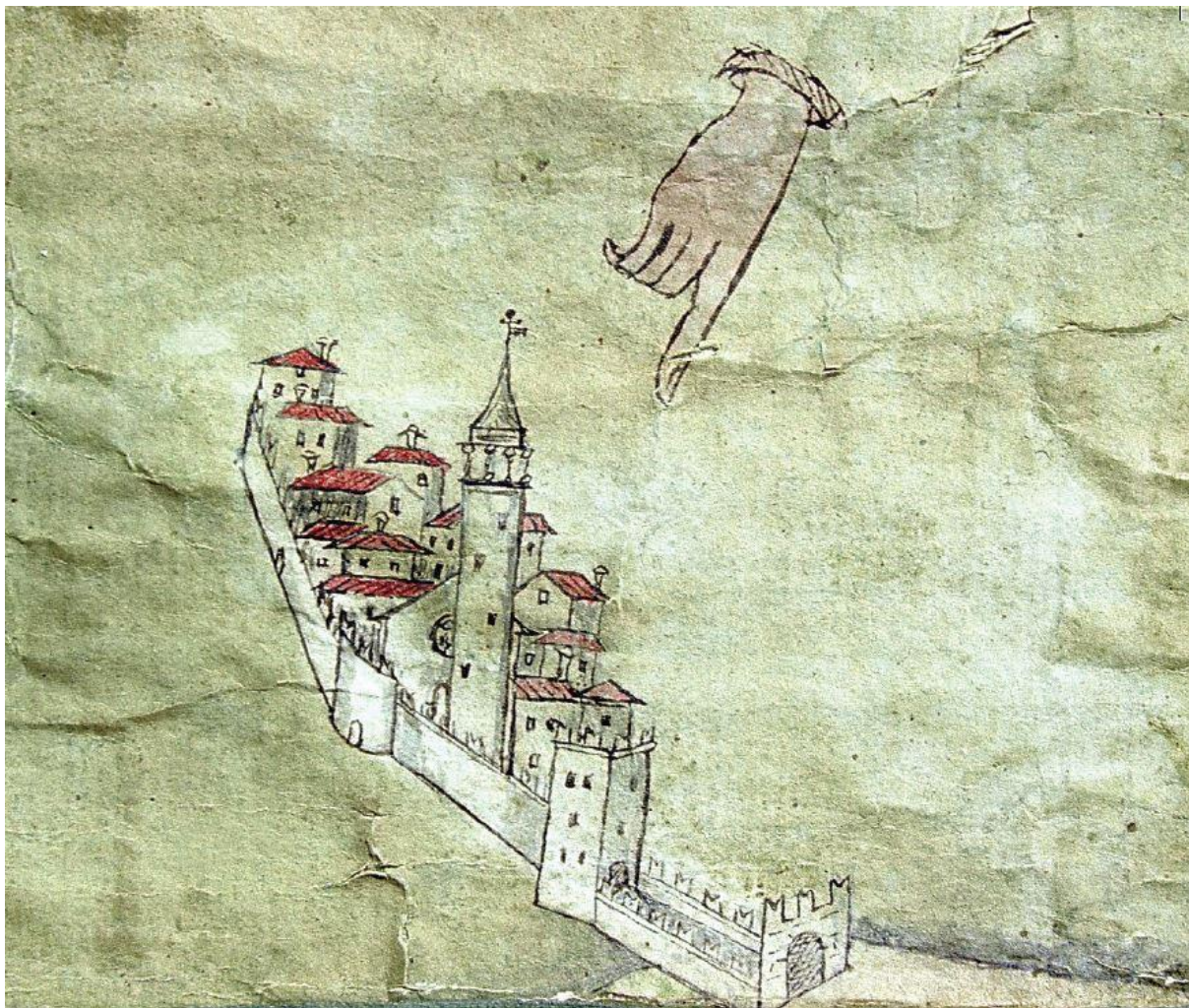
Slika 3. Karta Istre

Izvor: <https://www.tide-forecast.com/locations/Umag> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Najstariji zapisi koji govore o Umagu kao gradu datiraju iz 5. stoljeća. U prijelazu iz antike u srednji vijek stanovništvo se zbog nepovoljnih životnih prilika povlači na zaštićenija područja, poput utvrđenih kaštela ili pak poluotoka poput onog na kojem je niknuo Humagum/Umag.

Slika 4. Prikaz Umaga iz 1765. u De Franceschijevoj ostavštini (Državni arhiv Rijeka)

Izvor: <http://www.umag.hr/hr/gospodarstvo/turizam> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Kako se navodi u „Monografiji grada Umaga“, u vrijeme ranog srednjeg vijeka unutar obrambenih zidina srednjovjekovno se stanovništvo bavilo ribarstvom, stočarstvom i zemljoradnjom. Nakon vladavine Rimskog carstva, na ovom se području izmjenjuju vladavine Bizantskog carstva, Langobarda, Franaka, Nijemaca, Venecije i Mletačke republike. Važna godina u povijesti Umaga je 876. kada je grad gotovo u potpunosti razoren od strane kneza Domagoja. U „Monografiji grada Umaga“ navodi se da su

građani Umaga tražili zaštitu Venecije kako bi osigurali mir i nesmetanu trgovinu. „Prijepor između Venecije i Genove prerastao je u ratni sukob i nije zaobišao ni Umag koji je opetovano napadan i pljačkan. Situacija se smirila tek potkraj 14. stoljeća.“ Zbog loših higijenskih uvjeta, loše opskrbe vodom i močvarnog tla, stanovništvo Umaga su desetkovale uzastopne epidemije malarije, kolere i kuge u 15., 16. i 17. stoljeću pa su mletačke vlasti doselile novo stanovništvo iz Dalmacije i drugih posjeda u svojem vlasništvu. To je utjecalo na etničku i lingvističku strukturu stanovništva, kako se navodi u „Monografiji grada Umaga“. Takva povijest ostavila je traga i na arhitekturi, koja je vrlo raznolika, pogotovo u najstarijem dijelu grada. Tek u 19. stoljeću Umag doživljava procvat zbog prestanka monopola Venecije nad ovim područjem. Austro-Ugarska dominacija omogućuje gradnju cesta, uređenje luka te gradnju savudrijskog svjetionika čime se povećala sigurnost plovidbe. Novi gospodarski centar postaje Trst koji potiče trgovinu vinom, maslinovim uljem, drvom, ali i voćem i povrćem. Zbog toga jačaju veleposjedi (stancije), a među njima se najviše ističu stancija „Seget“ u vlasništvu obitelji De Franceschi te „Villa Cesare“. „Obitelji veleposjednika De Franceschi i Manzutto zaslužne su i za gospodarski napredak Umaga“ (Grupa autora, 2012: 21). Obitelj De Franceschi je bila politički aktivna, ali je također pokrenula niz gospodarskih projekata te uvela novine u zemljoradnju. Iz njihovog obiteljskog arhiva moguće je doznati i ponešto informacija o povijesti Umaga. Nakon Drugog svjetskog rata njihovi su posjedi nacionalizirani. „Knjižnica obitelji de Franceschi i obiteljski arhiv iz Segeta prebačeni su najprije u Buje, a potom u Historijski arhiv u Rijeku 1953. godine, dok je dio knjižne građe završio u današnjim sveučilišnim knjižnicama u Rijeci i Puli“ (Puhmajer, 2019: 17).

Dio stare jezgre Umaga u kojem se nalazila i zgrada kazališta pored prvog hotela „K zlatnom lavu“ u vlasništvu Antonia Coslovicha, razoren je u doba Drugog svjetskog rata. Danas postoje samo slike tog nekad bogato ukrašenog zdanja građenog u venecijanskom stilu.

Slika 5. Unutrašnjost kazališta

Izvor: <http://zlatni-lav.com/en/why-festival-in-umag/> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Kraj Prvog svjetskog rata označio je kraj Austro-Ugarske vladavine i početak vladavine Italije koja ukida hrvatske škole, no gradi i vodovod čime je riješen problem vodoopskrbe, a melioracijom je omogućeno iskorjenjivanje malarije. Nakon Drugog svjetskog rata Umag je došao pod upravu Jugoslavije, a od 1991. je pod upravom Republike Hrvatske.

Slika 6. Dan grada Umaga, 6. 5. 1945.

Izvor: https://www.facebook.com/search/top/?q=umag&epa=SEARCH_BOX
(pristupljeno 6. svibnja 2020.)

Zaštitnik grada Umaga je Sveti Pelegin (ili Peregrin kako navode neki izvori) kojemu je posvećena crkva iz 18. stoljeća.

Slika 7. Sveti Pelegrin – reljef u župnoj crkvi u Umagu, 15. stoljeće

Izvor: <http://www.mgu-mcu.hr/hrv/index.asp?p=umag> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

2. 2. SIPAR

Četiri kilometara od Umaga nalaze se ruševine antičkog grada Sipra. Njegovi ostaci vidljivi su za vrijeme oseke kada iz mora izroni poluotok i uska staza koja vodi do njega. Povijesni podaci su jako škrti i malo je zapisa o njegovoj prošlosti. „Objekti koji su nađeni ovdje, interpretirani kao lučki uređaji, podmorski bazeni, *horreum* (žitnica) i slično, datiraju naseljenost ovog prostora od 2. stoljeća prije Krista, s prekidima, do 9. stoljeća poslije Krista“ (Grupa autora, 2012: 89). Iz ljetopisa koji tako kazuju pretpostavlja se da se Sipar nalazi pod morem, no arheolozi pretpostavljaju da se jedan dio grada nalazi na obali pod gustim raslinjem. Iz zapisa i kronika obitelji Benedetti nagađa se da u drugom stoljeću Sipar počinje propadati i njegovi stanovnici sele na područje Umaga koji tako i nastaje. No nigdje se ne spominju razlozi napuštanja tog lokaliteta koje će biti potpuno opustošeno 876. godine kada, prema jednoj venecijanskoj kronici, neretljanski gusari pod vodstvom bana Domagoja ruše i spaljuju mnoge gradove uključujući i Sipar. „Za razliku od mnogih drugih naselja, koja na istom prostoru žive i do dva tisućljeća, Sipru se nakon Domagoja prekida život“ (Grupa autora, 2012: 89). U srednjem vijeku su se oko ovog područja otimali mnogi plemići, posebno obitelji Rota i Bratti koje su se desetljećima nadmetale, ali ni jedni ni drugi nisu održavali kaštel ni okolna područja, koja su ostala neobrađivana.

Slika 8. Sipar 1920.

Izvor: Fakin (1998: 28)

Na fotografijama snimljenima 1920. godine moguće je vidjeti ostatke kaštela Sipra. Danas se na tom lokalitetu odvijaju iskapanja i konzervacija kaštela.

Slika 9. Sipar

Izvor: <https://www.parentium.com/prva.asp?clanak=13925> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Slika 10. Sipar danas

Izvor: <https://blagamisterije.com/ponekad-izroni-drevni-sipar-taj-potopljeni-grad-kod-umaga-kojeg-biljeze-legende-o-ljubavi-price-o-bojevima-i-zapisi-istrazivaca/17165/> (pristupljeno 15. siječnja 2019.)

Zbog same lokacije Sipra kao i zbog njegove povijesti o kojoj se većinom samo nagađa, nije neobično što su uz njega vezane i legende. Najljepša među njima je zasigurno legenda o Rozamundi i pastiru.

3. USMENA HRVATSKA KNJIŽEVNOST

Oduvijek su ljudi bili vrsta koja je pričala priče, uz ognjište, kada bi se obitelj skupila na kraju dana. Često su te priče bile namijenjene odraslima, no slušala su ih i djeca. „Zna se općenito da je usmeno pričanje pojava u trajnome kretanju, da se sadržaji pripovijedaka prenose iz kraja u kraj, od naroda narodu, da im ni jezične granice nisu prepreka, svakako mnogo manje nego pjesmama, koje su uz svoj jezik vezane oblikom stiha“ (Bošković-Stulli, 1986: 25). Kroz generacije su se priče postepeno oblikovale, dodavali su im se ili oduzimali detalji, prilagođavalo ih se vremenu i potrebama zajednice. „No zahvaljujući pojedincima koji su uvidjeli vrijednost nekoga usmenoknjiževnog proizvoda, pojedini su oblici i zapisani“ (Botica, 2013: 7). Raniji su zapisi, zbog nedostatka tehničkih pomagala, bili relativno nesavršeni, kako navodi autorica Bošković-Stulli. „Ne samo stoga što zapisivač nije mogao uvijek sve točno čuti (toga je vjerojatno bilo, ali malo), nego su i pripovjedači pred stranom osobom i usporavajući pričanje radi zapisivanja, po svojoj prilici unosili u kazivanje nešto više jezičnih mješavina nego u svakodnevnome međusobnom razgovoru“ (Bošković-Stulli, 1986: 22).

S pravom se može reći da je usmena književnost najstariji i najdugotrajniji oblik umjetničkog stvaranja jezičnim medijem, kako autor Botica spominje u svojoj knjizi. Autor Botica navodi da je usmena književnost kroz povijest imala različite nazive, od narodne poezije, narodnog stvaralaštva, folklor, narodne književnosti, usmene tradicije, tradicijske verbalne umjetnosti i dr., no najbitnije za hrvatsku usmenu književnost je to da je ona proizvod ispreplitanja različitih tradicija u koje ubrajamo mediteransku, srednjoeuropsku, panonsku i balkansku (Botica, 2013: 45).

U usmenu književnost ubrajamo priče i djela nepoznatih, ali talentiranih autora koji su stvarali i pripovijedali priče unoseći u njih običaje i život kakvoga poznaju, u vremenu u kojem su živjeli. Što su bili uspješniji i nadareniji, to su njihove priče bile bolje prihvaćene i prepričavane te su na kraju i zapisane kako bi se dalje sačuvale za buduće generacije. No bilo bi pogrešno misliti da su se stvarale i prenosile samo priče. U usmenu književnost ubrajamo i narodne pjesme (epske i lirske), poslovice, zagonetke, nabrajalice, predaje, mudrosnice i pripovijetke, balade i romance.

„Svi ugledniji mjerodavni tekstovi, koji su sadržavali kolektivno pamćenje i oblikovali kolektivnu svijest, predavali su se u toj kulturi od naraštaja do naraštaja samo usmeno. Ona je tako bila isključivo usmena i stoga bespismena, nije bila nepismena“ (Botica,

2013: 53). Kontinuitet u usmenom prenošenju omogućio je da priče nastale u davnini stignu do novijeg vremena zadržavajući smisao.

Hrvatsku usmenu književnost specifičnom čini jezik s tri narječja: čakavskim, kajkavskim i štokavskim.

Na tim su narječjima, u Istri posebno na čakavskom, tako nastale pripovijetke, predaje i legende u kojima su glavni likovi nadnaravna bića (npr. vila, orko), bića s nadnaravnom sposobnošću (štriga, štrigun, krsnik, mora) i nadnaravne pojave (kljuka, slabo oko), (Rudan 2016: 54).

Unutar hrvatske književnosti, kako pismene tako i usmene, svoje mjesto ima i dječja književnost. „Osnovne vrste dječje književnosti jesu: dječja poezija, priča ili bajka i roman ili pripovijetka o djeci“ (Crnković, 1971: 10). Autorica Visinko navodi kako autorica Težak ističe da pojam priče obuhvaća najšire značenje i on može zamijeniti sve ostale nazive za kratke prozne vrste. „Priča je, znači, nadređen pojam koji obuhvaća kraće narativne tvorevine nazvane podvrstama priče, a to su bajka, fantastična priča i pripovijetka“ (Visinko, 2005: 34). Ista se autorica također osvrnula na autora Crnkovića koji razlikuje priču od pripovijetke navodeći da priča može sadržavati fantastične elemente, dok je kod pripovijetke prisutna realistička motivacija, tj. nisu prisutni elementi čudesnog. „Tako u književnokritičkim tekstovima, bez obzira na to je li riječ o priči s čudesnim elementima ili pak o onoj koja ne uključuje te elemente, češće nailazimo na termin priča nego pripovijetka“ (Visinko, 2005: 35). Štoviše, termin pripovijetka je najčešće vezan uz dulje prozne tekstove. Autorice Hameršak i Zima također navode autora Crnkovića koji ističe da se pripovijetka u dječjoj književnosti javljala kao granična, rubna vrsta uz roman i „izjednačava (je) s moralističkom pripovijetkom koju ocjenjuje kao tendencioznu i neumjetničku“ (Hameršak, Zima, 2015: 142). Priču (i narodnu i umjetničku) detaljnije dijeli na: „(...) mit, bajku, predaju ili sagu, literarnu narodnu bajku, literarnu bajku, legendu i fantastičnu priču“ (Crnković, 1987: 9) i smatra da ti oblici pripadaju pravoj dječjoj književnosti jer zadovoljavaju sva tri bitna kriterija (da su pisane za djecu, da su junaci djeca ili likovi bliski djeci poput životinja i sl., te da ih nakladnici i knjižničari deklariraju kao dječjima).

„Pretpostavlja se da priče o susretu realnog i čudesnog izvorno nastaju kao zabava za odrasle i tek u 18. stoljeću postupno prelaze u domenu dječje književnosti. Reorijentacija s odrasle na dječju publiku neizbježno donosi i niz stilskih i tematsko-

motivskih modifikacija, kao i radikalnu promjenu namjene samoga žanra koji se iz priče za razonodu i kraćenja vremena preobražava u sredstvo pouke“ (Knižek, 2014: 85).

4. LEGENDA

Definicija legende, s čime se slažu mnogi autori, usko je povezana s definicijom predaje. Iako se u hrvatskoj tradicijskoj kulturi izdvaja i kao samostalna vrsta, njezina povezanost s predajom je nezanemariva. Slične su po tematskoj, stilskoj i kompozicijskoj strukturi i usko su vezane uz određenu sredinu i stvarne lokalitete na kojima se odvijala predaja ili legenda, čime se povećava vjerovanje u njihovu istinitost. Predaje su u tom smislu sadržajem usredotočene na stvarno, ovozemno i prepoznatljivo, čime su se odmakle od mističnog i nadnaravnog svijeta bajki i mitova. O predajama možemo razmišljati kao o mjesnim vjerovanjima. I sami pripovjedači često potvrđuju autentičnost predaje što povećava vjerovanje slušatelja. „Predaje čuvaju neka davna pamćenja, zbiljska i zamišljena, osobito važna za kolektivnu duhovnost“ (Botica, 2013: 436). Često ih potkrepljuje i neki stari sačuvani predmet iz vremena u kojem je predaja nastala.

„No legenda (i legendarno) se i razlikuje od tipične predajne strukture jer je najčešće religijske motivike ili nosi neke nejasne i povijesne, pojedinačne i kolektivne asocijacije, a odlikuje se iznimno brojnim fantastičnim elementima“ (Botica, 2013: 446).

Prema tumačenju autora Milivoja Solara, legende su, u najužem smislu te riječi, opisi života kršćanskih svetaca. “Otuda i njihovo ime koje izvorno označava ono što se čitalo u crkvi prilikom bogoslužja“ (Solar, 1976: 161). U širem smislu Solar smatra da su legende i sve književne vrste u kojima se uzima određeno ponašanje pojedinca kao uzor i čiji su likovi često heroji, povijesni likovi, kraljevi „...ili pak tipove čija se sudbina uzima kao poseban primjer izuzetnog ljudskog karaktera i izuzetnog životnog iskustva..“ (Solar, 1976: 162). Autor Botica nadalje kazuje kako “legendarno, i narativ legende, po pravilu tematizira i zanimljive (povijesne) zgode iz života viših društvenih staleža – kraljeva, feudalaca i feudalnih dvorova, vitezova, svetaca, ali i sve ostale likove/događaje koji imaju nešto „posebno“ i ističu ono što je blizu čudesnoga, fantastičnoga, nevjerojatnoga“ (Botica, 2013: 446).

Gotovo svaka povijesna znamenitost, svetište ili dvorac vezuje uz sebe neku predaju ili legendu tako da gotovo i ne postoji neko područje koje nema svoje lokalne legende.

Likovi koji se pojavljuju u legendama i predajama često su obični ljudi, plemići, sveci, ali nerijetko se javljaju i likovi iz legendi poput vila, vještica i drugih fantastičnih bića. No legenda se razlikuje od predaje upravo u većem broju fantastičnih elemenata kao i češćem broju religijskih motiva. Zbog toga je vjerovanje u istinitost legende manje.

„Fantastičnome inače pridonosi znatan broj uporabe čuda i čudesnoga općenito kao popratnih elemenata legendarnoga. Po pravilu, neka legenda i nastaje na opisu i pripovijedanju kakve čudesne zgrade“ (Botica, 2013: 447).

U legendama se često događaju čuda, likovi imaju nevjerojatne moći ili im pomažu fantastični likovi. Mjesto radnje nije uvijek točno određeno i pušta slušatelju/čitatelju mogućnost nagađanja. Tako su se neke legende iz prošlosti proširile na razne krajeve poprimajući različite detalje svojstvene nekom kraju (primjer je legenda o svetome Jurju koja se proširila u 11. stoljeću na prostoru cijele Europe): „Može se samo zamišljati kako je takvo legendarno funkcioniralo u izrazito agrarijskoj sredini oslonjenoj na slušanje. Kad je netko to prepričavao, svi su se detalji lako pamtili, pomno osluškivali, primjenjivali u vlastitom životu, pa ponovo prepričavali“ (Botica, 2013: 448).

U slobodnom pripovijedanju se ono čudesno iz legende moglo proširiti i preuveličati do nevjerojatnih razmjera. Ponekad se i neki događaji kojeg narod nije znao objasniti, kao npr. grmljavina iz vedra neba, prenosio u priču kojoj se stalno dodavalo nešto novo i čudnovato te je tako priča prerasla u legendu. „Uostalom, legende i jesu izmišljeni ili fantazijom obogaćeni određeni povijesni događaj“ (Janković Hapavel, 2004: 1).

U radu s predškolskom djecom legenda, kao usmenoknjiževni pripovjedni žanr, posebno nam je zanimljiva upravo zbog izrazite narativnosti. Djeca, pogotovo ona predškolske dobi, vole priče i vole da im se čita ili pripovijeda. Uz zadovoljstvo koje im pruža slušanje bajke, priče ili legende, kod djece se razvija mašta, bogati vokabular, razvijaju osobine ličnosti.

4. 1. OBILJEŽJA LEGENDI UMAŠKOG KRAJA

Većina predaja i legendi koje se prepričavaju na području Umaga i okolice nemaju pisani trag, kako navodi autor Varelija. Tematika im je raznolika, a najčešći su motivi gusari, sveci, zakopana blaga i slično kao i u većini drugih istarskih gradova, svetačka čuda i ozdravljenja. Nerijetko su likovi u lokalnim legendama i vile, ali samo kao sporedni sudionici koji pomažu glavnom junaku u izvršavanju nekog zadatka. Česte su predaje i legende o svetom Pelegrinu. Na području Umaga se vjerojatno prepričava najviše legendi o tom svecu nego igdje drugdje u Istri. Zato i ne čudi što je upravo on izabran za sveca zaštitnika grada. Zbog čestih haranja gusara nastale su i legende o njihovim utverdama i zakopanom blagu. Gotovo svako veće mjesto ima svoju lokalnu legendu o zakopanom blagu. Tako legende govore da je pod ruševinama Sipra zakopano blago koje čuvaju duhovi gusara, a brijeg na kojem je niknuo grad Buje opasuje lanac od čistoga zlata. Nona Štefanija Sirotić ispričala je autorici ovog rada kako su jednom davnom gusari topovima pucali na grad i kad im je ponestalo topovskih kugli, izlili su jednu od zlata i ta je kugla ostala zaglavljena u stražnjem zidu crkve. Istini za volju, stvarno je vidljiva topovska kugla na zidu Crkve uznesenja blažene djevice Marije, ali nije od zlata.

Mnoge su lokalne legende prepričavane na tršćansko-venetskom dijalektu, inačica istarsko-mletačkog dijalekta kojim se priča u Umagu i njegovoj okolici. Područje Umaga i njegove uže okolice izrazito je dvojezično i od malih nogu djeca uče hrvatski i talijanski jezik. Kako je kroz povijest Umag bio pod vlašću Venecije, službeni jezik bio je talijanski pa je lokalno stanovništvo počelo koristiti tršćansko-venetski dijalekt u svakodnevnom govoru. Jedna posebno simpatična legenda o tome kako je sveti Pelegrin postao zaštitnikom Umaga ostala je zabilježena u Vižinadi 1971. godine u Villi Baldassi, uz savjetovanje Pellegrina Grassija i koju je uredio Lauro Decarli. Ta je legenda prvi puta objavljena u izdanju časopisa „Umago nostra“ broj 43, prosinac 1995., str. 6. Zapisana je u izvornom tršćansko-venetskom dijalektu ovoga kraja pa je ovdje prenosimo u cijelosti radi boljeg upoznavanja lokalne usmene baštine.

Come San Pellegrino divenne protettore di Umago

Per gustare il raccontino che segue bisogna riandare ai bei tempi passati quando la televisione era sostituita dalla nonna che ai ragazzi raccolti attorno al caminetto propinava leggende di santi ispirate dalle vicende locali che ponevano in primo piano le problematiche offerte dall'appetito sempre superiore alla disponibilità di cibo.

E allora no, San Piligrin, andando a tórsio pal mondo el jera rivà a Òssero che in quela volta la jera la più grossa sità dele isole, la jera. E duti i ossaresi, una granda festa, no:

- Pelegrin, Pelegrin, stè qua. No stè

'ndar via, no stè!

E Piligrin:

- Qua xe 'sai bel, me piase propio; ma cavéme 'na curiosità, cavéme,... come ve comporté valtri intel caso che i ve meti in tola una minestra de bojo? Sti ossaresi che i no capiva, i se varda intorno e i tasi. Fina che un se ris-cia e, cola calada, come che i parla lori, el ghe dise, el ghe fa:

- Ma, noialtri spetéemo che la sejàssi, spetéemo.

- Bon bon, ve saludo - ghe fa el Santo - me despiase propio ma devo 'ndar.

El riva a Albona, no, e stesse feste:

- Pelegrin, ve volemo con noi par senpre, qua staré ben, Pelegrin!

E lu:

- Anca qua xe bel, xe... però se podarìa saver cossa che fè se la minestra la sbrova?

- Noi sufiemo! prima in piato e pò sul cuciar. - i ghe fa lori.

- Ben ben, ve lasso che i me speta a Pola! - ghe dise lora lu.

Pena ch'el xe a Pola, no, altre feste. E che festel!

- Vu no dovè più a partir, Pelegrin, dovè restar con noialtri! Un piato de manestra no ve mancarà...

- A proposito de minestra, - ghe fa el Santo - e se la xe sbrovente, come la magnemo?

- La missiemo sguelto sguelto col cuciar... la se sfredissi subito! - ghe rispondi un polesan.

E quel:

Sto posto el xe proprio na belessa!
Me despiase solo che devo 'ndar,
che se fa scuro.

Cò 'l te càpita a Fasana, no ve conto, no ve digo:

- Pelegrin! Pelegrin stè qua! Stè qua Pelegrin! Pelegrin!

E Piligrin:

- Per esse(r) bel xe bel! Mi digo che qua stè 'sai ben, mi digo, ma... una minestra de bojo, come la magnassivo vualtri?

-Noi semo usi de méterla prima un poco fora dela finestra. - i ghe disi lori.

- Ostreggheta! Ben pensada! - ghe fa el santo - Se no i me spetassi a Rovigno...

Sbarcà a Rovigno, sti ruvignesi! - gavessi dovesto a sintirli:

-Piligrein, Piligrein, nu stè 'ndar veia!

E lu no, el ghe fa, el ghe dir:

- Mai visto un posto cussì bel,... mai visto! Ma steme a sentir, steme: quando che la manestra la scota, come se usi qua a Rovigno?

E quei:

- Ghe sontemo un cassiùl de aqua fredda e la magnemo indrioman!

E Piligrin:

- Che insegno, ma che insegno sti ruvignesi! Bravi!

Continué cussì. continué, che mi 'ntanto vago vanti, vago.

E insoma el te riva a Orsera, no. Meno jente ma più feste ancora.

- Resté con nualtri, Pelegrin, resté con nu! E el Santo:

-Anca qua xe bel per star; ma pitosto diseme: cò la minestra la ve scota, cossa fassé voialtri? E un de lori:

- No savemo cossa respónderve, Pelegrin, par via che n'altri la magnemo senpre freda, anca el jorno drio, parché la se infississi e cussì ne par che la tegni mejo sù el stomigo.

- Ben fata! Orpo! Se no gavaressi de 'ndà a Parenso... - fa Piligrin.

Rivà che 'l xe a Parenso, banda in piassa e duti come mati:

- Pelegrin! Fassé che basti con sto travajo, fermeve con novaltri, fermeve:

- Con sta bela cesa - ghe fa lu - 'sai volentieri; ma prima me piasarìa che me disé cossa che fè se la minestra la ve scota.

-Ganbiamo piato. Anca do volte! - i ghe fa lori -

- Ghe farò un pinsier. - el dise lora lu - Savé cossa? Mi 'ntanto vago vanti, vago... E valtri speteme!

Co 'l te riva a Sitanova, duti in festa, duti in piassa.

El Podestà in persona a nome de duti i sitanovanti li fa, li dice:

- Pelegrino, noi volaressimo che Vu stassi con nu; che gnente ve mancarave mai più!

- Grassie siorì! - el ghe fa lu - anca qua xe bel, proprio un bel logo, solo che me piasarìa a cognosser come che la magné, valtri, la minestra se la xe massa calda.

E el Podestà:

- Qua i usa a magnarla come che la stà, anca sbrovente. Ise ga bituà cussì perché i ga furia de tornar in campo.

- Go ben che capì... esa che sufia sta bavisela, -ghe fa el Santo - no ghe fussi un pescador che me butarìa a

Umago cola batela?

E cussì vien la volta che Piligrin càpita a Umago. Squasi nissun! Duti pei canpi a ingrumar volive. El Santo sa el pensava de tirar avanti drito, no; ma una vecia, colzial in testa chefevafredo, la ghefa, la ghe dise:

Omo mio, no sarìa el caso, benedeto Vu, che ve riposassi qualche jorno prima de tornar in viajo?

E Piligrin:

- Sto posto nol xe proprio na belessa, nol xe; ma diseme dona, sta gente, come i la magna na minestra de bojo?

- Una manestra che scota? - lo varda la vecia - Noi ghe sgnachemo drento tante sope de pan...fina che el cuciaro nol resta in piè de solo!

E allora no, el Santo:

- Me despiase proprio pei piranesi che ghe gavevo inpromesso de 'ndarli a visitar! Mi qua son e qua resto!

I m' à la dita
Mi la go scritta
Cussì xe stà
Che 'l s' à fermà!

Izvor: http://www.istrianet.org/istria/literature/stories-humor/decarli_umago-spellegrino.htm (pristupljeno 16. siječnja 2019.)

Vlastiti prijevod:

KAKO JE SVETI PELEGRIN POSTAO ZAŠTITNIKOM UMAGA

Da bismo doživjeli priču, moramo se vratiti u daleku prošlost, u vrijeme kada nije bilo električne energije, televizora ni računala. Navečer bi se djeca okupljala oko ognjišta, a bake bi im, zaokupljene ručnim radom, pričale priče nadahnute svecima i drugim bićima iz narodne predaje. U tim dalekim vremenima, kada se u hrani oskudijevalo, a

glad je bila veća od količine namirnica kojom je obitelj raspolagala, vjerojatno je jedna maštovita baka smislila i ovu priču o svetom Pelegrinu.

.....

I tako je Sveti Pelegrin, putujući svijetom došao do Osora, koji je tada bio najveći grad na otoku. Osorani su priredili veliko slavlje u čast svetog Pelegrina i radosno klicali: „Pelegrine, Pelegrine, ostanite s nama. Nemojte otići!“ A Pelegrin će: „Ovdje je jako lijepo. Sviđa mi se...ali, jako sam radoznao...Recite mi: što činite kad pred Vas postavite tanjur ključale maneštre?“

Osorani su se u čudu pogledali i ušutjeli, nisu razumjeli pitanje. Napokon jedan čovjek sporo progovori, razvlačeći riječi onako kako to oni čine:“ Aaa, mi čeeekamo da se ohlaaadi, čeeekamooo!“

„Dobro, dobro, pozdravljam Vas, žao mi je, ali moram ići“, reče Sveti Pelegrin i nastavi svojim putem do Labina. I u Labinu, kao i Osoru, dočekali su ga dobrodošlicom i riječima: „Pelegrine, ostanite zauvijek s nama, bit će Vam dobro ovdje!“ A on će: „I ovdje je lijepo, da, ali recite mi... što radite kad je maneštra prevruća?“

„Aaa, mi pušemo, prvo u tanjur, a poslije u žlicu“, odgovorili su Labinjani.

A Sveti Pelegrin će: „Dobro, dobro, moram Vas pozdraviti jer me čekaju u Puli!“ A u Puli veliko slavlje...

„Pelegrine, ne smijete otići, ostanite s nama, neće Vam nedostajati maneštre!“

„Aaa, kad već spominjete maneštru, recite mi, kad je prevruća, kako je jedete?“

„Pa mi je brzo, brzo promiješamo žlicom, odmah se ohladi.“ odgovori jedan Puljanin.

A Pelegrin će: „Ovo je krasno mjesto, šteta što će brzo mrak pa moram krenuti...“

Uputio se u Fažanu, a tamo, nema riječi kojima opisati kako su ga dočekali:

„Pelegrine, Pelegrine, ostanite s nama, Pelegrine!“

A on će: „Da je lijepo ovdje, lijepo je, ali... pitam se... vruću maneštru, kako biste pojeli?“

„Mi stavljamo tanjur na prozor da se ohladi!“ brzo su odgovorili.

„Ha, dobro ste Vi to smislili“, reče Pelegrin, „ostao bih da me ne čekaju u Rovinju...“

Rovinjane ste trebali čuti kad je Pelegrin uplovio u rovinjsku luku:

„Pelegrine, Pelegrine, nemojte otići!“

„Nisam dosad vidio tako lijepo mjesto poput Rovinja. Vi sigurno znate kako ohladiti tanjur vruće maneštre, koji je Vaš običaj?“

„Mi dodamo kaciol hladne vode i odmah pojedemo.“

A Pelegrin će: „Snalažljivi, snalažljivi su ti Rovinjani. Samo Vi nastavite tako, a ja moram nastaviti dalje...“

U Vrsaru je bilo manje ljudi, ali je slavlje svejedno bilo veliko. „Ostanite, Pelegrine, ostanite s nama.“

A on će opet: „Ovdje je jako lijepo, samo mi recite, kad je maneštra prevruća, kako je Vi hladite?“ A jedan Vrsaranin reče: „Ne znamo što bismo rekli. Mi je uvijek jedemo hladnu, i drugi dan, jer je tada gušća pa nam se čini da bolje zasiti.“

„Bravo Vrsarani, e da ne moram u Poreč...!“

U Poreču su ga dočekali s glazbom, i svi su kao ljudi govorili: „Pelegrine, pa dosta s putovanjem, zaustavite se kod nas, ostanite!“

„S tako lijepom crkvom, rado bih ostao, samo mi recite, što radite kad je maneštra prevruća?“ „Pa promijenimo tanjur. I dva puta ako treba!“ kažu oni.

„Razmislit ću!“, odgovori on, „Idem dalje, a Vi me čekajte!“

Kad je stigao u Novigrad, već su ga svi čekali, a podestat je osobno u ime svih pozvao Pelegrina da oстане s njima. „Pelegrine, mi želimo da ostanete s nama, nikada Vam ništa neće nedostajati.“

„Hvala svima, i ovdje je lijepo, samo bih želio znati kako Vi jedete maneštru kad je pretopla?“ A podestat: „Ovdje je jedu takvu, pretoplu, tako su se navikli jer moraju brzo natrag u polja.“

„Razumijem, ali kad već puše ovaj vjetrovi“, reče Pelegrin, „ima li ribara koji bi me otpratio u Umag batanom?“ I tako je Pelegrin doplovio u Umag, a u Umagu pusto, nitko ga nije dočekao. Svi su u maslinicima brali masline. Već je Pelegrin odlučio nastaviti svoj put, kad ga jedna starica sva umotana u šal, jer je bilo hladno, zaustavi i reče:

„Čovječe moj blaženi, zar ne bi bilo dobro da se malo odmorite prije nego nastavite put?“ A Pelegrin će: „Ovo mjesto baš i nije neka ljepota, ne, ali reci, ženo, kako ljudi u ovom mjestu jedu vruću maneštru?“

„Vruću maneštru“, ponovi žena i zagleda se u njega, „mi je ohladimo s toliko kriški kruha dok se žlica ne uspravi sama u tanjuru!“

Zaključio Pelegrin: „Baš mi je žao što sam Pirancima obećao da ću ih obići, ali ovdje sam i ovdje ostajem!“

Predaje slične ovoj bile su dio svakodnevnog života i činile su ga podnošljivijim. Nakon dana provedenog u poljima ili u ribolovu, ovakve su priče bile dobrodošlo opuštanje za

cijelu obitelj. Šale na svoj račun i na račun susjeda nisu se uzimale za zlo, već isključivo kao zabava za sve. Čak se ni sveti ljudi nisu „štedjeli“ kao što je vidljivo iz ovog primjera.

Postoji još jedna legenda. Nju je na temelju austrijskih zapisa priredila Una Varelija 2004. godine, i koja je uvrštena u knjigu predaja i legendi s Bujštine „*Tote j' bolje stati!*“ Zlatana Varelije, jest „Mozaik iz Sipra“. Iako je zapisana pod tim naslovom, javnosti je ta legenda bolje poznata pod nazivom „Legenda o Rozamundi i pastiru“. Ponekad će se naići i na varijacije imena Rozamunda pa tako nije neobično čuti i ime Rosamunda kao talijansku inačicu tog imena. Vjerojatno nikad nećemo saznati kako je legenda iz Istre našla svoj put do tih austrijskih zapisa, ali sretna je okolnost da se na taj način sačuvala. Kako ne bi opet pala u zaborav i, što je još važnije, kako bi se dalje prenosila kao dragocjena baština, na njenom temelju osmišljene su i provedene aktivnosti u Dječjem vrtiću „Radost“ iz Umaga, u skupini „Bistrići“ te u skupini „Fiorellini – cvjetići“.

4. 2. LEGENDA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

„Temeljne vrijednosti Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjeloviti osobni razvoj djeteta, za čuvanje i razvijanje nacionalne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot te za stvaranje društva znanja i vrijednosti koje će omogućiti napredak i održivi razvoj“, (iz Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje NN 05, 2015: 8).

Već samim kurikulumom nastoji se osnažiti i razviti svijest djeteta o kulturnoj baštini njegovog zavičaja tako što će se u samom planiranju i oblikovanju kurikuluma predškole stavljati naglasak, uz ostalo, i na poštovanje i njegovanje vlastite kulturne i povijesne baštine.

Kako neka ispitivanja pokazuju (Kalčić, 2019), odgojitelji i roditelji iskazuju visoku podršku uvrštenju zavičajnosti u kurikulum. „Brojni su primjeri iz pedagoške prakse (potvrđeni znanstvenim istraživanjima) da su upravo djeca prepoznata kao najbolji čuvari zavičajnih vrijednosti i kulturne baštine“ (Kalčić, 2019: 10).

Da bi odgojitelji osmislili što učinkovitije strategije usvajanja kulturne baštine, treba uvažavati određene principe. Te su principe iz recentne metodičke literature izdvojile

Jurdana i Slavujac (2016: 8): a) zavičajna baština treba biti obrazovno dobro te se treba realizirati kroz sve oblike odgoja i obrazovanja, b) od najranije životne dobi valja se upoznati s bogatstvom kulture i zavičajne baštine kako bi se istodobno jačala i svijest o pripadnosti i identitetu, c) njegovanje i oživljavanje kulturne baštine sredine u kojoj djeca žive jest važan odgojni cilj i temeljna vrijednost u radu s djecom, d) a u tome radu polazi se od potreba djeteta i njegovih specifičnih razvojnih karakteristika i interesa.

Jurdana i Slavujac su točno utvrdile da aktivnosti vezane uz usvajanje baštinskih vrijednosti trebaju biti temeljene na aktivnom sudjelovanju djece, izravnom i neposrednom dodiru sa sadržajima baštine, pozitivnoj komunikaciji svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, uz uvažavanje načela interdisciplinarnosti te realizacijom partnerskog odnosa između djece, roditelja, odgojitelja te ostalih sudionika. Pri tome, djeci treba pružiti poticaje, omogućiti im da aktivno istražuju i tako razvijaju svoja znanja i sposobnosti (lingvističke, intelektualne, imaginativne, ekspresivne i dr.), ali bez da im se nameću stavovi i mišljenja odraslih. „Učiteljeva i odgojiteljeva je uloga podržati razvoj tih sposobnosti kod djece kroz: odabir primjerenih djela kulturne baštine koja će djeca doživljavati, istraživati i izražavati. Predstavljanje kulturne baštine djeci, ohrabrivanje djece da kažu svoj prvi dojam o doživljenoj baštini, zatim usmjeravanje na uočavanje detalja, upravljanje raspravom o sadržajima kulturne baštine te vođenje likovnih aktivnosti bitna su pretpostavka za poticanje dječje kreativnosti baštinskim sadržajima“ (Kuščević, 2015: 484).

„Kako bi se dijete pravilno razvijalo, kako bi stjecalo ta znanja (mudrost) koje mu (jezična) umjetnost može pružiti, nužno mu je pružati prave primjere, poticati ga kvalitetnim i njemu zanimljivim sadržajima“ (Jurdana, 2015: 17). U tom smislu legenda koja je sadržajem vezana uz zavičaj djeteta sigurno će biti privlačna i zanimljiva. Motivi iz zavičaja su djetetu bliski kao što mu je bliska i zavičajna riječ.

„Riječju, kao što slikovit izraz kaže, dijete je otvorena knjiga, a mi odrasli, i kao roditelji, šira obitelj, zatim kao odgojitelji, učitelji, metodičari i teoretičari, imamo jedinstvenu odgovornost i veličanstvenu zadaću da u tu knjigu (života) utkamo samo najbolje, najkvalitetnije sadržaje. One koje će ujedno (p)ostati neodvojiva i najbolja djetetova svojina“ (Jurdana, 2015: 19).

U radu s djetetom, odgojitelj bi trebao biti poticatelj, pomagač, usmjerivač aktivnosti, promatrač i moderator, organizator materijalnih uvjeta, ali trebao bi omogućiti i suradnju s drugim sudionicima aktivnosti, unutar i izvan predškolske ustanove. Vrste

aktivnosti koje će se ostvariti u radu s djecom na temelju pripovijedanja legende ograničene su samo maštom i entuzijazmom odgojitelja te maštom i interesom djece. Nekoliko primjera aktivnosti navode se u idućim poglavljima ovog rada.

4. 3. DJECA I LEGENDA

Kako je već ranije u tekstu spomenuto, pojam priče može se podijeliti na narodnu i umjetničku priču: „(...) narodna se priča dijeli na bajku (obuhvaća: mit, čudesnu priču, legendu, sagu) i na novelu i anegdotu (...); umjetnička se priča dijeli na bajku (građenu po uzoru na narodne bajke ili sličnu narodnoj), na fantastičnu priču i na priču koja je bliska realističnoj pripovijeci " (Crnković, 1971: 21). Iz toga se može zaključiti da većina teza koje vrijede za bajku također vrijede i za legendu. Naime, mnogi autori dovode u pitanje primjerenosti i primjenjivosti bajke te njenih podvrsta u odgojno-obrazovnom radu. Najčešći argumenti protiv bajke i legende ističu udaljavanje djeteta od realnosti, odnosno gubljenje „osjećaja za razliku između stvarnosti života i umjetničke stvarnosti" (Visinko, 2005: 39). Crnković navodi mišljenja protivnika bajke koji smatraju da bajke podržavaju praznovjerja, pretjerano razvijaju maštu te štete dječjoj psihi zbog strašnih likova ili prikaza nasilja. Razumljivo je da se bajku, pa tako i druge narativne vrste može zloupotrijebiti i koristiti kako bi se djecu strašilo, no pogrešno je misliti da bajku treba gledati s „odraslog" stajališta. „Dječje poimanje svijeta razlikuje se od gledanja odraslih. Bez dovoljno iskustva, bez jasnih spoznaja o prirodnim silama i zakonima, gledajući sa svog sitnog motrišta na velik nepoznat svijet kojemu se divi i kojeg se boji, ne shvaćajući kategoriju vremena, prostora, uzročnosti, dijete ne shvaća razlike između sadašnjeg, prošlog i budućeg, daljinu i blizinu, granice veličine odnose vidljivog i nevidljivog, zakone sile teže, smrt i druge granice ljudskih mogućnosti" (Crnković, Težak, 2002: 21). Iz tog razloga dječje razumijevanje bajke i slike koje stvaraju u svojim mislima nisu toliko okrutne i mračne kakvima ih vidi odrasla osoba na temelju svojeg znanja i životnog iskustva.

„Susreti djeteta i bajke potvrđuju djetetovu nepomućenu sposobnost suosjećanja, čistoću misli, sposobnost razlučivanja dobra od zla" (Visinko, 2005: 39). Uživljavanjem djeteta u bajku, omogućuje se razvoj mašte, pri čemu sve loše, kao npr. smrt junaka iz bajke, ostaje u dječjoj mašti na razini simbola jer djeca, pogotovo ona predškolske

dobi, nisu se susrela s tim pojmom u stvarnosti. Nerijetko će sama djeca tražiti da im se određena priča ili bajka čita češće baš zbog onih segmenata priče u kojima je prisutna velika napetost. Uživljavanje u junaka iz bajke omogućuje kod djece proživljavanje katarze, ali i stvaranje određenog iskustva i uvjerenja da, ako se i u nedaćama ostane dobar i uporan, na kraju dobro uvijek pobjeđuje zlo. Tu se ipak otvara pitanje koje bi bajke bile primjerene djeci, koje bi pozitivno poticale dječju maštu, ali i koje bi bajke bile loše. „Autorica Santagostino upozorava na zbirke bajki iz cijeloga svijeta u kojima susrećemo one sa zlim završetkom" (Visinko, 2005: 40) i to zato što kod djece izazivaju previše tjeskobe. Također, autorica navodi da su za djecu primjerenije bajke bliže njihovom kulturnom području jer su im razumljivije.

Većina autora slaže se i da treba imati mjeru te se djeci ne smije dozvoljavati prečesto boravljenje u svijetu mašte jer se to kasnije može negativno odraziti u njihovom snalaženju u stvarnom svijetu, u realnim situacijama. Primjerenim doticajima djece s bajkama i legendama, kao i s ostalim pričalačkim žanrima, stvara se „prostor u kojem djeca strukturiraju i razrješuju strahove, ambivalencije i konflikte" (Hameršak, Zima, 2015: 239). Legende i bajke „govore o teškim unutrašnjim pritiscima na način koji dijete nesvjesno shvaća, i – bez podcjenjivanja najozbiljnijih unutarnjih borbi što ih nameće odrastanje – nude primjere i privremenih i trajnih rješenja teškoća koje ga tište" (Bettelheim, 2000: 15). Uživljavanjem u priču, djeca uz pomoć svoje mašte proživljavaju razne situacije i na kraju indirektno usvoje načine kojima mogu „savladati" teškoće kasnije u životu. Nauče razlikovati dobro od zla te kroz poistovjećivanje s glavnim junacima legendi usvajaju obrazac ponašanja: jedino trudom, predanošću, istinom i požrtvovnošću može se postići sreća i ispunjenost u životu. Upravo to je ono najbitnije što odgojitelj treba približiti djetetu kroz legende i priče sljedeći uvijek dječji interes jer na sadržajima koji su djeci zanimljivi moguće je ostvariti najkvalitetniji odgojni utjecaj. Interakcijom svih subjekata u radu s legendom usvajaju se tako društvene i govorne vještine, suradnja i poštivanje drugih i drugačijeg mišljenja te potiče kognitivni, emocionalni i etički razvoj. „Priče (narativni tekstovi) posebno su dobro motivacijsko sredstvo, kako za sveukupno učenje, tako i za učenje jezika. Ako se posreduju višeosjetilno tada ostaju duboko u pamćenju" (Velički, 2012: 90).

5. LEGENDA O ROZAMUNDI I PASTIRU („MOZAIK IZ SIPRA“)

Legenda, koju je na temelju austrijskih zapisa priredila Una Varelija 2004. godine, i koja je uvrštena u knjigu predaja i legendi s Bujštine „*Tote j' bolje stati!*“ Zlatana Varelije, jest „Mozaik iz Sipra“. Iako je zapisana pod tim nazivom, poznatija je kao „Legenda o Rozamundi i pastiru“. Ovdje je prenosimo u obliku u kakvom je zapisana u knjizi Zlatana Varelije.

„Nedaleko Umaga u pravcu Savudrije na samoj obali mora nalaze se ruševine utvrđenog grada Sipra. Legenda o njemu vezana je za ostatke mozaika izuzetne umjetničke profinjenosti sastavljenog od tisuća raznobojnih kamenčića što se nalazio na podu u unutrašnjosti utvrde. Graditelji tog mozaika dobro su pazili da maštovito slože raznobojne kamenčiće u skladnu cijelinu a u tome je bila sva njegova ljepota i posebnost.

U srednjem vijeku Sipar je bio moćna utvrda, gospodar cijeloga kraja, od mora do terasa vinograda u zaleđu. Vladari Sipra bili su toliko moćni i bogati da su se po legendi kupali u zlatom optočenim bazenima.

Mlada i prelijepa Rozamunda, kći gospodara Sipra, na jednoj od svojih šetnji podno bedema utvrde upoznala je siromašnog, ali stasitog i mudrog pastira i, kako se to već u pričama događa, planula je među njima iskrena ljubav. Bijes i osveta obuzeli su starog gospodara Sipra, kad je doznao za tu vezu, te je Rozamundu prisilio da dane i noći provodi u svojim odajama, a pastir je protjeran u najudaljeniji kraj siparskog posjeda.

No ni najbolji liječnici, ni najskupocjeniji darovi, bezbrojne zabave i balovi nisu pomogli da Rozamunda ozdravi. Venula je i tugovala za pastirom i strogi je otac bio primoran, za spas kćeri, pozvati pastira i iskušati njegovu mudrost.

Pastir je u Sipar doveden pred veliki mozaik gdje je morao među tisućama raznobojnih kamenčića pronaći dva potpuno iste boje. Na veliko čuđenje prisutnih dvorjana, pastir je brzo pronašao čak četiri istobojna kamena. U tome mu je po legendi pomogla vila ljubavi svima prisutnima nevidljiva. Nakon ovog događaja otac vlasnik Sipra bio je primoran da mu se kći uda za pastira. Svadba je prošla u raskoši i veselju, a pastir je po smrti Rozamundina oca postao vlasnikom čitavog imanja“ (Varelija, 2008: 18).

6. METODIČKI MODEL

U radu s djecom uvijek treba polaziti od njihovih interesa, uvažavajući njihove mogućnosti i sposobnosti i prilagođavajući aktivnosti tako da djeca mogu što kvalitetnije percipirati i usvojiti sadržaje, ali i izraziti svoj doživljaj na razne načine (likovno, dramski, pokretom i sl.). „O tome što smo i kako ponudili djetetu u njegovu susretu s njegovanom zavičajnom riječju, ovisiti će njegove daljnje jezične i književnoumjetničke kompetencije“ (Jurđana, 2015: 33). Uz kvalitetan tekst i kvalitetno pripovijedanje nužno je djecu potaknuti na aktivno sudjelovanje, na poticanje njihove kreativnosti i mašte, a to se može postići jedino motiviranošću odgojitelja i njegovom kreativnošću te stalnim radom na razvijanju kompetencija koje su mu potrebne u radu s djecom.

Aktivnost koja se provodi treba sadržavati uvodni, glavni i završni dio. U uvodnom djelu naglasak je na motivaciji i stvaranju pozitivne radne atmosfere te pobuđivanju interesa i znatiželje djece. U glavnom djelu se ostvaruje interakcija sa tekstom, odnosno legendom pri čemu se „pažnja posvećuje samomu procesu stvaranja i izražavanja djeteta, a ne (samo) rezultatu tog procesa“ (Jurđana, 2015: 133).

U završnom djelu djeca iznose svoja razmišljanja o aktivnosti, o svojim radovima, analiziraju se i vrednuju radovi, ali i zapisuju dječje izjave i razmišljanja.

6. 1. PRIMJER AKTIVNOSTI

Uvodni dio

Zbog izvanredne mogućnosti da se do lokaliteta Sipra lako stigne vožnjom u turističkom vlakiću, djecu predškolske dobi moguće je dovesti na samu lokaciju o kojoj se u legendi govori. Jutarnja oseka omogućava lak pristup ruševinama kaštela pa se djecu može odvesti u kratku šetnju do ostataka zidina. Pri tome, sam izlet bio bi motivacija djeci. Može se provesti razgovor o samoj lokaciji, o tome što sve djeca mogu vidjeti osim ostataka građevina (more, livade, uvale..), mogu se postavljati pitanja o zanimanjima ljudi u ovom području. Pitanjima se može navesti djecu da dođu do pojma pastira što može biti uvod u legendu o Rozamundi i pastiru.

Glavni dio

Djeci se pripovijeda legenda o Rozamundi i pastiru. Nakon što poslušaju pripovijedanje, slijedi kratka stanka tijekom koje djeca u sebi sređuju dojmove, a nakon koje se omogućava djeci da iznesu svoj doživljaj, svoja razmišljanja, je li im se legenda svidjela i zbog čega. Zatim mogu analizirati likove i odrediti koji su pozitivni i dobri, a koji su negativni i zašto. Na kraju mogu odrediti pouku i što su naučili nakon prepričavanja ove legende.

Djeci se može pokazati knjiga Nikija Fakina „Pozdrav iz Umaga – Saluti da Umago“, u kojoj se nalaze brojne slike starih razglednica koje prikazuju Umag i neka okolna naselja kakvi su nekad bili. Pažnju im treba usmjeriti na stare slike Sipra kao i na grafiku na kraju knjige s prikazom kaštela Sipar. Moguće je analizirati izgled kaštela nekad i danas i poticati njihovu maštu pitanjima: gdje se mogla nalaziti Rozamundina soba i gdje se mogao nalaziti mozaik iz legende. Moguća pitanja: „Možete li zamisliti s kojeg je prozora Rozamunda pogledom tražila svog pastira?“, „Kako zamišljate Rozamundu?“, „Kako je mogao izgledati pastir?“.

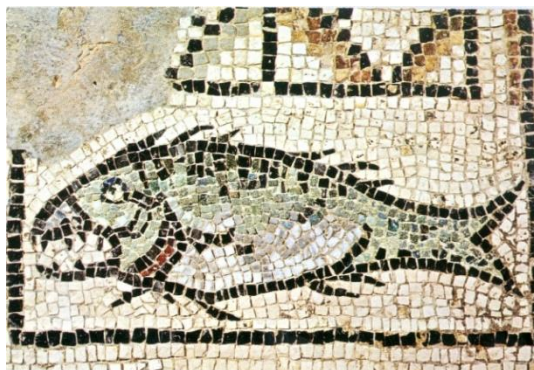
Slika 11. Grafika kaštela Sipar

Izvor: Fakin (1998.)

Djeci se može ponuditi zadatak da nacrtaju sliku mozaika, onako kako ga ona zamišljaju. Postavljaju se pitanja: „Što je moglo sve biti prikazano na mozaiku?“, „Koji likovi mogu biti prikazani na mozaicima?“, „Prisjetite se nekog mozaika kojeg ste možda već negdje vidjeli!“. U vrtiću djeca mogu izraditi jednostavne likove i oblike (riba, more i brod) iz šarenih kockica kolaž-papira ili kockica kartona.

Slika 12. Mozaik

Izvor: <https://www.hkv.hr/kultura/vijesti-kultura/28176-bogatstvo-antickih-i-ranokrscanskih-mozaika-na-hrvatskom-tlu.html> (pristupljeno 17. siječnja 2019.)

Završni dio

U završnom dijelu djeca analiziraju svoje radove, a odgojitelj zapisuje dječje izjave i podatke na radove djece. To je važno jer iz tih izjava možemo prepoznati i interese djece te na temelju tih interesa otvoriti mogućnost ostvarenju nekih novih aktivnosti u budućem radu.

Cilj aktivnosti provedene na lokaciji Sipra je upoznati legendu o Rozamundi i pastiru tako da se doživi mjesto radnje iz legende uz pomoć svih osjetila čime će se pojačati dojam koji legenda ostavlja na djecu, ali i produbljuje interes za povijest svoga kraja i potiče na dodatna istraživanja.

Mogućnosti za stvaralački rad s djecom na temu ove legende su mnogobrojne i svakako se treba iskoristiti bar nekoliko njih i u nekim budućim projektima: organizirati kazališnu predstavu s lutkama na štapu koje bi sama djeca izradila, izrada kaštela od kartonskih kutija uz pomoć odgojiteljica, posjet muzeju s ciljem proučavanja povijesti kraja i usvajanje znanja o svakodnevnim predmetima koje su upotrebljavali ljudi kroz povijest, proučavanje knjige „Pozdrav iz Umaga – Saluti da Umago“ autora Nikija Fakina i posjet lokacija prikazanih na nekim razglednicama kako bi djeca usporedila

današnji izgled grada s povijesnim slikama i daljnji istraživački rad na literaturi radi učenja novih znanja o prošlosti grada i razvijanja ljubavi prema svojoj baštini.

Aktivnosti koje se mogu provesti na samom lokalitetu Sipra mogu biti raznovrsne, kao što pokazuje i primjer učenika Osnovne škole „Marija i Lina“ iz Umaga, koji su tamo održali terensku nastavu i o tome izvjestili u sklopu projekta „Erasmus+“. Također, učenici su legendu o Rozamundi i pastiru prikazali kao igrokaz u međunarodnom projektu *Čitanje ne poznaje granice / Branje ne pozna meja* u kojem je škola ostvarila suradnju sa OŠ Zadobrova iz Ljubljane.

7. REALIZIRANE AKTIVNOSTI U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Prilikom boravka na praksi u vrtiću „Radost“ u Umagu provedene su aktivnosti iz područja metodike likovne kulture u skupini „Fiorellini – cvjetići“ i metodike govorne komunikacije te integrirana aktivnost u skupini „Bistrići“ prilikom koje su djeca posjetila muzej. U nastavku su priložene pripreme tih aktivnosti i slike dječjih radova i aktivnosti nastalih na temeljima legende o Rozamundi i pastiru.

7. 1. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI

OPĆI PODACI

Dječji vrtić: „Radost“, Umag – PO „Pčelice“, Petrovija

Student: Jasminka Sirotić

Broj djece: 24

Dob djece: od 3,5 do 6 godina

Psihofizičke karakteristike djece: niti jedno dijete nema posebne potrebe.

Odgovitelj: Rozana Hubak

Odgojna skupina: „Fiorellini – cvjetići“

Lokacija aktivnosti: PO „Pčelice“, Petrovija

Datum izvedbe: 19. 11. 2019.

STRUČNI PODACI

Prethodne aktivnosti:

Proučavanje slika mozaika, promatranje i analiziranje različitih motiva koji mogu biti prikazani na mozaiku.

Cilj aktivnosti: Upoznavanje s tehnikom izrade mozaika i kompozicijskog načela – ritam

Razvojne zadaće

a) razvijati i poticati tjelesni, psihomotorički i zdravstveni razvoj:

- razvijati finu motoriku, koordinaciju i doživljaj prostora,
- razvijati spretnost i preciznost u lijepljenu kockica mozaika na podlogu i unutar označenih linija,
- usvajati navike pranja ruku i higijene radnog prostora

b) poticati emocionalno-socijalni razvoj ličnosti:

- poticati razvoj mašte, samostalnosti i upornosti u radu,
- poticati uvažavanje tuđeg mišljenja i likovnog izričaja,
- razvijati osjećaj za lijepo i sklad, pravilno vrednovanje svog i tuđeg rada
- poticati samostalnost i suradnju u radu

c) poticati spoznajni razvoj:

- usvajati novu likovnu tehniku – mozaik
- usvajati kompozicijska načela
- razvijati i poticati zanimanje za likovno i literarno stvaralaštvo
- razvijati zanimanje za društvenu i prirodnu okolinu

d) poticati komunikacijsko-stvaralački razvoj:

- razvijati sposobnosti da uz pomoć nove likovne tehnike dijete izražava svoje stvaralačke sposobnosti
- poticati na pozitivnu komunikaciju
- poticati vizualnu komunikaciju s estetski vrijednim sadržajima
- bogatiti likovni rječnik

Likovni jezik

a) likovni elementi: ritam boje – kartonske raznobojne pločice

b) kompozicijska načela: obrisna crta i ritam koje djeca samostalno stvaraju na plohi

Likovno područje

a) likovna tehnika: slikarska tehnika mozaik

b) materijali i pribor: raznobojne kockice od kartona, ljepilo, papir, škare

c) postupci: slušanje priče, razgovor, slaganje mozaika, crtanje, promatranje mozaika

Korelacija:

- književnost – likovna umjetnost,

- likovna umjetnost – likovna umjetnost,

- priroda i društvo – likovna umjetnost,

- povijest umjetnosti – likovna umjetnost

Metode:

- verbalno-tekstualna (metoda razgovora i metoda rada s tekstem)

- ilustrativno-demonstrativna (pokazivanje primjera i analitičko promatranje)

- didaktička (izlaganje, razgovor, rad na tekstu)

- metoda likovno-estetske komunikacije

- metoda likovnog oblikovanja (plošno oblikovanje)

- metoda kompleksnosti (poticaj putem teksta i slika)

Socijalni oblici rada: frontalni i individualni

Priprema odgojitelja za rad:

Izrada kockica mozaika od kartona u raznim bojama, prikupljanje slika s primjerima mozaika, ispis legende o Rozamundi i pastiru.

ARTIKULACIJA AKTIVNOSTI

Uvodni dio aktivnosti

U uvodnom dijelu, djecu se motivira na rad pripovijedanjem legende o Rozamundi i pastiru. Nakon slušanja, djecu se usmjerava na rad pitanjima: „Znate li što je to mozaik?“, „Što mislite da je bilo prikazano na mozaiku iz legende?“, „Želite li izraditi mozaik Rosamunde iz priče?“ Nakon pripreme radne površine i podjele materijala za rad, slijedi aktivnost izrade mozaika.

Radni (glavni) dio aktivnosti

Djeca kratko razmisle što žele prikazati na mozaiku, zatim iscrtavaju obrise mozaika i biraju boje kockica koje im trebaju za njihov rad, pa prvo slože kockice na papir da vide jesu li zadovoljni slikom. Tek tada kreću na lijepljenje kockica unutar rubova koje su iscrtali. Poticajnim pitanjima odgojitelj usmjerava njihov rad i podsjeća ih da moraju paziti da kockice imaju malo razmaka od jedne do druge i da barem dvije kockice budu iste boje. Naglašava se važnost preciznosti, pedantnosti i urednosti u radu.

Završni dio aktivnosti

U završnom dijelu razgovara se o radovima, analiziraju se i vrednuju, a djeca iznose svoja razmišljanja o temi i motivu, o mozaiku kao tehnici. Na radove se piše ime djeteta i koliko ima godina. Zapisuju se i zabilješke o dječjim komentarima o njihovom radu. Na kraju djeca pospremaju svoja radna mjesta i odlaze prati ruke.

U nastavku su priloženi odabrani dječji radovi. Djevojčice su pokazale veći interes u izradi mozaika, dok su dječaci bili aktivniji u razgovoru nakon slušanja legende. Nekoliko je djevojčica naslikalo po dva rada.

Slika 13. „Slušanje legende o Rozamundi i pastiru“ u interpretaciji studentice Jasminke Sirotić uz praćenje radnje pomoću slika

Izvor: odgojiteljica Roberta Lakošeljac iz Dječjeg vrtića „Radost“ iz Umaga

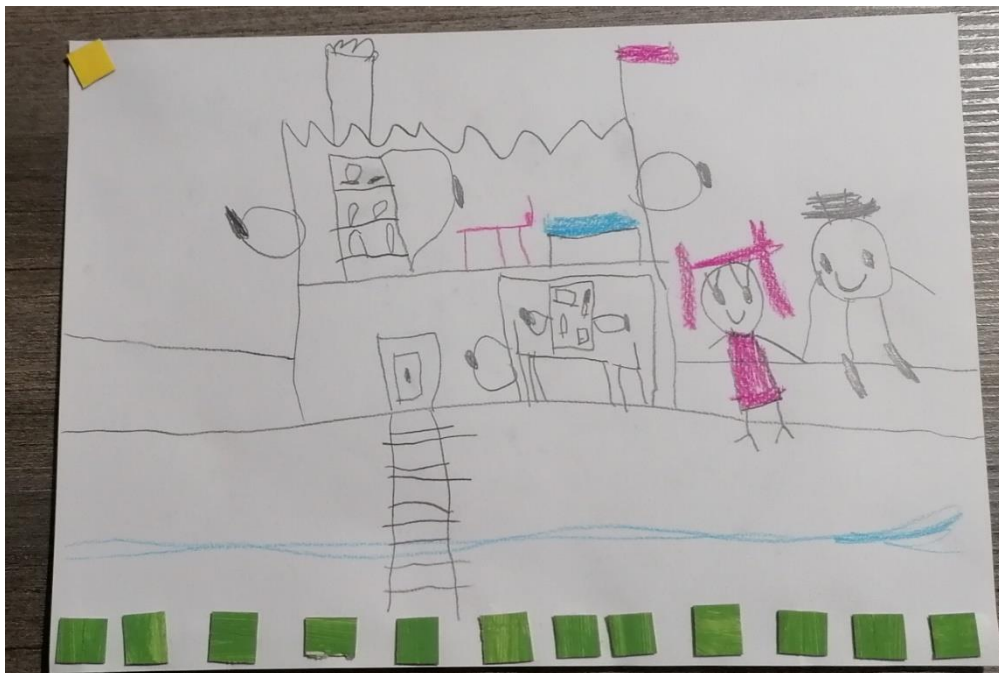
DJEČJI RADOVI:

Slika 14. djevojčica I. 6,6 – „Cvijet, srce i nebo“.

Izvor: Autorica rada

Slika 15. djevojčica I. 5,5 – „Dvorac Rozamunde“.

Izvor: Autorica rada

Slika 16. djevojčica S. 4,8 „Srce“ i „Cvijeće sunce i nebo“ (1. i 3. rad)
djevojčica L. 6,5 „Sunce, srce, šminka, parfem, zvijezda, nebo i kockice do sunca“.

Izvor: Autorica rada

Slika 17. djevojčica K. 5,3 „Ruke“, djevojčica A. 5,0 „Šuma“ i „Dva cvijeta i sunce“ (2. i 4. rad), djevojčica I. 6,2 „Cvijet, šator i plavo nebo“.

Izvor: Autorica rada

7. 2. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI: POSJET MUZEJU

Priprema za izvođenje aktivnosti

Posjet muzeju – na tragu mozaika iz legende

Studentica: Jasminka Sirotić

Kolegij: Metodika upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova 2 (integrirana aktivnost)

Nositeljica kolegija: prof.dr.sc. Nevenka Tatković

Cilj aktivnosti: produbljivanje spoznaja o mozaiku i upoznavanje muzeja i zanimanja vezanih uz njega

Psihofizičke karakteristike djece: u skupini „Bistrići" je 21 djece u dobi od 5,5 godine do 6,9 godina (mješovita skupina), od toga 11 djevojčica i 10 dječaka i nema djece s posebnim potrebama.

Integrirana zadaća:

- istraživanje i zaključivanje spoznaja o likovnoj tehnici mozaik
- razvoj mišljenja, prepoznavanja i logičkog zaključivanja
- poticati toleranciju tijekom prepričavanja, komunikaciju i aktivno sudjelovanje pri prepričavanju legende muzejskoj pedagoginji Barbari Crnobori
- razvijanje motorike, koordinacije, spretnosti i preciznosti korištenjem čekića i kamenčića

Zadaci u odnosu na zadovoljavanje potreba djece

Tjelesne i psihomotorne potrebe:

- razvoj snalažljivosti, pažnje i spretnosti kretanjem po prostorijama muzeja
- utjecati na razvoj fine motorike ruke, šake i prstiju pri izradi mozaika
- razvijanje pažnje, pamćenja, prisjećanja prilikom prepričavanja legende o Rozamundi i pastiru
- utjecati na razvoj koncentracije prilikom slušanja izlaganja muzejske pedagoginje
- razvijanje uvažavanja tuđeg mišljenja, strpljenja pri čekanju na svoj red

Socio-emocionalne potrebe:

- razvoj pozitivnih emocionalnih stanja kroz suradnju u radu i stvaranjem osjećaja povezanosti kroz aktivnosti u muzeju
- razvoj sposobnosti samostalnosti i izražavanja vlastitog zanimanja i interesa kroz pitanja upućena muzejskoj pedagoginji
- potaknuti međusobno uvažavanje individualnog načina svladavanja tempa usvajanja novih spoznaja
- poticanje i razvijanje samokontrole i tolerancije, jačanje samopouzdanja i zdrave slike o sebi
- osvještavanje vlastitih emocija i stavova

Istraživačko spoznajne potrebe:

- istraživanje, promatranje i zaključivanje novih znanja o mozaiku, zanimanjima vezanim uz muzej te o samom muzeju kao ustanovi
- utjecati na razvoj vizualne, slušne, taktilne percepcije kroz izradu mozaika
- stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama
- razvoj logičkog zaključivanja, pamćenja i mišljenja
- razvoj pažnje i koncentracije
- razvoj operativnog mišljenja
- razvoj uočavanja sličnosti i razlika mozaika kojeg su izrađivali u vrtiću i u muzeju
- razvoj kritičkog mišljenja

Stvaralačke potrebe:

- poticanje mašte i kreativnosti kroz aktivnost izrade mozaika
- razvoj vlastitih ideja i mišljenja vezanih za različita zanimanja
- razvoj senzibiliteta za različite materijale i sredstva kroz aktivnosti u muzeju
- uživljavanje u ulogu istraživača

Komunikacijske potrebe:

- razvoj verbalnog i neverbalnog izražavanja kroz aktivnosti u muzeju
- utjecati na razvoj komunikacijskih vještina među djecom (dogovaranje, razgovor i slušanje) kroz zajednički rad u prepričavanju legende o Rozamundi i pastiru
- potaknuti razvoj dijaloga između djece i odraslih tijekom i nakon aktivnosti
- razvoj aktivnog slušanja izlaganja muzejske pedagoginje

Vrste djelatnosti i aktivnosti

Životno praktične i radne:

- usvajanje primjerenog ponašanja pri posjetu kulturnim ustanovama
- razvijanje kulturnih navika (slušanje, čekanje na svoj red, pristojno zatražiti riječ...)
- verbalno i praktično izražavanje
- čuvanje predmeta izloženih u muzeju
- odlaganje i pospremanje materijala na dogovoreno mjesto
- razvijanje primjerenog ponašanja pri hodanju u koloni do muzeja

Raznovrsne igre:

- igra „Izradimo mozaik“

Interpretacija umjetničkih tvorevina:

- interpretacija i prepričavanje legende o Rozamundi i pastiru

Istraživačko-spoznajne aktivnosti:

- promatranje izloženih mozaika u muzeju
- izrada mozaika uz pomoć čekića i kamenčića
- upoznavanje s novim zanimanjima ljudi (muzejski pedagog, arheolog, kustos)
- produbljivanje znanja o umjetnicima koji su izrađivali mozaike
- razvoj pamćenja kroz sve aktivnosti u muzeju
- usvajanje znanja o muzeju

Dječje izražavanje i stvaranje:

- izrada mozaika
- prepričavanje legende i onoga što već znaju o mozaiku
- likovno izražavanje doživljaja posjeta muzeju

Priprema posjeta:

Termin posjeta muzeju je unaprijed dogovoren s muzejskom pedagoginjom Barbarom Crnbori. Kako su u tijeku radovi u muzeju oko renoviranja muzejskih prostora, unaprijed joj je javljeno kada će se održavati praksa i između ponuđenih dana odabran je datum 2. 3. 2020. Obaviještena je da se s djecom obrađuje tema „Legenda o Rozamundi i pastiru“ i da bi djeci trebalo svakako pokazati mozaike koji se čuvaju u muzeju te im prikazati kako su se nekad izrađivali mozaici.

Dva dana prije zakazanog posjeta muzeju potvrđeno je gospođi Barbari vrijeme dolaska djece u muzej. Dodatno je dogovoreno izlaganje o zanimanjima ljudi vezanima uz muzej jer su djeca prošli tjedan u vrtiću govorila o zanimanjima i o tome što bi oni htjeli biti kad odrastu.

Kako je najavljena kiša za dan posjeta muzeju, odgojiteljice su rezervirale prijevoz djece do muzeja s kombijem vrtića. Ako vrijeme bude sunčano, do muzeja će se ići pješke uz obalu mora.

Prije polaska u muzej provesti će se s djecom razgovor o tome kako se treba ponašati u prometu, kako se treba ponašati tijekom posjeta muzeju, što se smije, a što ne smije dirati, kako dajemo do znanja da želimo nešto reći i na koji će način postavljati pitanja.

Tijek aktivnosti

U jutarnjem krugu djeci bi se najavio odlazak u muzej. Djeci bi se postavljala pitanja: znaju li što je to muzej, što se u muzeju čuva, je li netko od njih bio u muzeju. Nakon toga ponovila bi se pravila ponašanja u šetnji ili za vrijeme vožnje u kombiju te kako se treba ponašati pri posjetu nekoj kulturnoj ustanovi poput knjižnice ili muzeja.

Nakon razgovora u jutarnjem krugu, djeca bi se pripremila za polazak.

Po dolasku u muzej pozdravili bi se sa muzejskom pedagoginjom Barbarom Crnbori te nakon predstavljanja, poveo bi se razgovor s djecom o poslu kojeg muzejski djelatnici obavljaju. Prije upoznavanja djece sa muzejskom građom, posebno sa mozaicima koji se čuvaju u muzeju, djecu bi se motiviralo da ispričaju legendu koju su čuli. Djeca bi se sama javljala da ispričaju legendu i nadopune jedni druge te bi se nakon toga proveo razgovor o mozaicima, puštajući prvo djeci da iznesu ono što znaju. „A mi smo i sami izrađivali mozaik. Od čega smo ga radili?“ Nakon što bi djeca ispričala o svom mozaiku, muzejska pedagoginja Barbara bi se nadovezala na njihovo izlaganje.

Po potrebi bi se usmjeravala dječja pažnja i interesi motivirajućim pitanjima, ali bi se i njih motiviralo da sami postavljaju pitanja. Ukoliko neke teme budu pobudile dječji interes i zanimanje, zadržati ćemo se na njima i produbljivati ćemo ih. Razgovor bi se usmjeravalo po potrebi, s ciljem upoznavanja i produbljivanja znanja o muzeju, zanimanjima vezanim uz muzej poput arheologa, kustosa i sl. te usvajanja i nadopunjavanja znanja o mozaiku kao likovnoj tehnici i načinu na koji se nekad izrađivao mozaik.

Na rastanku bi djeca zahvalila djelatnici muzeja na njenom vremenu i znanju koje je podijelila s nama te bi se pozdravili i vratili u vrtić.

Prerada doživljaja:

Dan nakon posjeta muzeju razgovaralo bi se s djecom u jutarnjem krugu o posjetu muzeju. Djeca bi se prisjećala svega što su vidjela i čula, što su tamo radila i novoga naučila. Povezala bi i sistematizirala znanja o mozaiku, o zanimanjima koja su upoznala, a svako bi dijete (koje to želi) reklo što mu se najviše svidjelo tijekom posjeta. Djeca bi se mogla i likovno izraziti i nacrtati kako su doživjela posjet muzeju.

Literatura:

1. Bunčić, K., Ivković, Đ., Janković, J., Penava, A. (2007), *Igrom do sebe - 102 igre za rad u grupi*, Zagreb: Alinea.
2. Došen Dobud, A. (1995), *Malo dijete, veliki istraživač*, Zagreb: Alinea.

Osvrt na aktivnost:

U muzeju su djeca, uz proučavanje izloženog materijala, dobila priliku da samostalno izrade mozaik od pravih kamenčića, komada pločica i staklenih pločica. Imali su priliku da sami pokušaju izraditi kockicu mozaika uz pomoć alata te su tako naučila da je to bio iznimno težak i zahtjevan posao.

Dan nakon posjeta muzeju postavljena je izložba dječjih radova na ulazu sobe „Bistrića“. Djeca su bila iznimno ponosna na svoje radove i rado su ih pokazivala roditeljima i djeci iz drugih skupina.

Slika 18. Posjet muzeju

Izvor: muzejska pedagoginja Barbara Crnbori iz Muzeja grada Umaga

Slika 19. Izrada mozaika od keramičkih kockica

Izvor: muzejska pedagoginja Barbara Crnbori iz Muzeja grada Umaga

Slika 20. Izrada mozaika

Izvor: muzejska pedagoginja Barbara Crnobori iz Muzeja grada Umaga

Slika 21. i 22. Izrada mozaika u muzeju

Izvor: muzejska pedagoginja Barbara Crnobori iz Muzeja grada Umaga

Slika 23. Izložba u vrtiću

Izvor: Autorica rada

Slika 24. Obavijest na oglasnoj ploči

-POSJET MUZEJU GRADA UMAGA-

UPOZNALI SMO SE SA LEGENDOM O „ROZAMUNDI I PASTIRU“ I SA NOVOM TEHNIKOM – KAKO IZRADITI MOZAIK. BILO NAM JE JAKO ZABAVNO I EDUKATIVNO. ☺

Izvor: Autorica rada

7. 3. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI: IZRADA SLIKOVNICE

Pisana priprema za praktični rad iz predmeta

Metodika govorne komunikacije 2

STUDENTICA: Jasminka Sirotić

DJEČJI VRTIĆ: „Radost“ Umag

IME I PREZIME MENTORA: Martina Vranjković

IME I PREZIME STRUČNOG SURADNIKA: Barbara Mikluš, dipl.pedagog

ODGOJNA SKUPINA: Mješovita odgojna skupina „Bistrići“

KOLEGIJ: Metodika govorne komunikacije 2

NOSITELJICA KOLEGIJA: prof.dr.sc. Nevenka Tatković

TEMA: Legenda o Rozamundi i pastiru

DATUM ODRŽAVANJA AKTIVNOSTI: 11. 03. 2020.

1. CILJ AKTIVNOSTI: Upoznavanje sa legendom iz rodnog kraja, razvoj kreativnosti i dječje mašte.

2. PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE:

- Dob djece: u skupini „Bistrići“ ima djece u dobi od 5,5 godine do 6,9 godina.
- Veličina grupe: u grupi ima 21 dijete, od toga 11 djevojčica i 10 dječaka.
- Posebnosti grupe: nema djece s posebnim potrebama.

3. INTEGRIRANA ZADAĆA:

- istraživanje i zaključivanje spoznaja o legendama
- razvoj mišljenja, prepoznavanja i logičkog zaključivanja
- poticati toleranciju tijekom prepričavanja, komunikaciju i aktivno sudjelovanje pri osmišljavanju dijelova legende
- razvijanje motorike, koordinacije, spretnosti i preciznosti korištenjem boja, škara, raznih materijala

4. ZADATCI U ODNOSU NA ZADOVOLJAVANJE POTREBA DJECE

4.1. TJELESNE I PSIHOMOTORNE POTREBE

- razvoj snalažljivosti, pažnje i spretnosti kretanjem po prostorijama (soba, dnevni boravak, hodnik)
- utjecati na razvoj fine motorike ruke, šake i prstiju pri izradi mozaika, slikovnice, kulisa za igrokaz, izrada mozaika od debljeg papira ili kartona
- razvijanje pažnje, pamćenja, prisjećanja prilikom prepričavanja legende o Rozamundi i pastiru
- utjecati na razvoj koncentracije prilikom slušanja legende
- razvijanje uvažavanja tuđeg mišljenja, strpljenja pri čekanju na svoj red

4.2. SOCIO-EMOCIONALNE POTREBE

- razvoj pozitivnih emocionalnih stanja kroz suradnju u radu i stvaranjem osjećaja povezanosti kroz zajedničke aktivnosti (sreća, veselje, prijateljstvo)
- razvoj sposobnosti samostalnosti i izražavanja vlastitog zanimanja i interesa kroz pitanja vezana za legende
- potaknuti međusobno uvažavanje individualnog načina svladavanja tempa usvajanja novih spoznaja
- poticanje i razvijanje samokontrole i tolerancije, jačanje samopouzdanja i zdrave slike o sebi
- osvještavanje vlastitih emocija i stavova
- razvoj sposobnosti samostalnog odlučivanja pri odabiru centara, aktivnosti i didaktičkih igara
- poštivanje dogovorenih pravila i postizanje kompromisa i mirno rješavanje sukoba
- suosjećanje sa glavnim likovima iz legende i uživljanje u uloge
- razvoj odgovornosti prema didaktičkim sredstvima

4.3. ISTRAŽIVAČKO SPOZNAJNE POTREBE

- istraživanje, promatranje i zaključivanje novih znanja o mozaiku, zanimanjima vezanim uz zavičaj, zanimanja ljudi u prošlosti
- utjecati na razvoj vizualne, slušne, taktilne percepcije kroz izradu mozaika
- stjecanje iskustva o uzročno-posljedičnim vezama

- razvoj logičkog zaključivanja, pamćenja i mišljenja kroz prepričavanje, nadopunjavanje i izmišljanje novih dijelova legende
- razvoj pažnje i koncentracije pri slušanju legende o Rozamundi i pastiru
- razvoj operativnog mišljenja pri izradi mozaika
- razvoj uočavanja sličnosti i razlika među mozaicima prikazanim u knjigama
- razvoj kritičkog mišljenja

4.4. STVARALAČKE POTREBE

- poticanje mašte i kreativnosti kroz aktivnost izrade mozaika
- razvoj vlastitih ideja i mišljenja vezanih za različita zanimanja
- razvoj senzibiliteta za različite materijale i sredstva pri izradi kulisa za lutkarsku predstavu, pri izradi lutaka i kostima za lutke
- uživljanje u ulogu istraživača, glumca, pripovjedača
- slikanje stranica slikovnice
- razvoj vlastitih ideja (slobodan izbor sredstava u centru u kojem se djeca žele igrati)

4.5. KOMUNIKACIJSKE POTREBE

- razvoj verbalnog i neverbalnog izražavanja kroz lutkarsku predstavu
- utjecati na razvoj komunikacijskih vještina među djecom (dogovaranje, razgovor i slušanje) kroz zajednički rad u prepričavanju legende o Rozamundi i pastiru, kroz izmišljanje novih dijelova legende, osmišljavanje slikovnice
- potaknuti razvoj dijaloga između djece i odraslih tijekom i nakon aktivnosti
- razvoj aktivnog slušanja legende o Rozamundi i pastiru
- razvoj interesa za književne sadržaje kroz osmišljavanje novih dijelova legende, osmišljavanje scena za lutkarsku predstavu
- uz pomoć slikovnice koju će izraditi razvijati predčitalačke sposobnosti i vještine

5. VRSTE DJELATNOSTI I AKTIVNOSTI

5.1. ŽIVOTNO PRAKTIČNE I RADNE:

- usvajanje primjerenog ponašanja pri dogovaranju oko aktivnosti
- razvijanje kulturnih navika (slušanje, čekanje na svoj red, pristojno zatražiti riječ...)
- verbalno i praktično izražavanje
- čuvanje predmeta u centrima, radova druge djece

- zajedničko odlaganje i pospremanje materijala na dogovoreno mjesto nakon odrađene aktivnosti
- zaštita stolova prije početka aktivnosti (prilikom bojanja)

5.2. RAZNOVRSNE IGRE:

- igra „Izradimo mozaik“
- složi slagalicu
- pokretna igra „Pastir i ovčice“

5.3. INTERPRETACIJA UMJETNIČKIH TVOREVINA:

- interpretacija i prepričavanje legende o Rozamundi i pastiru

5.4. ISTRAŽIVAČKO- SPOZNAJNE AKTIVNOSTI:

- promatranje mozaika u knjigama
- izrada mozaika uz pomoć kamenčića i kartonskih kockica
- upoznavanje sa zanimanjima ljudi (pastir, ribar)
- produbljivanje znanja o umjetnicima koji su izrađivali mozaike
- razvoj pamćenja kroz sve aktivnosti u centrima
- slaganje slagalica s motivom mozaika

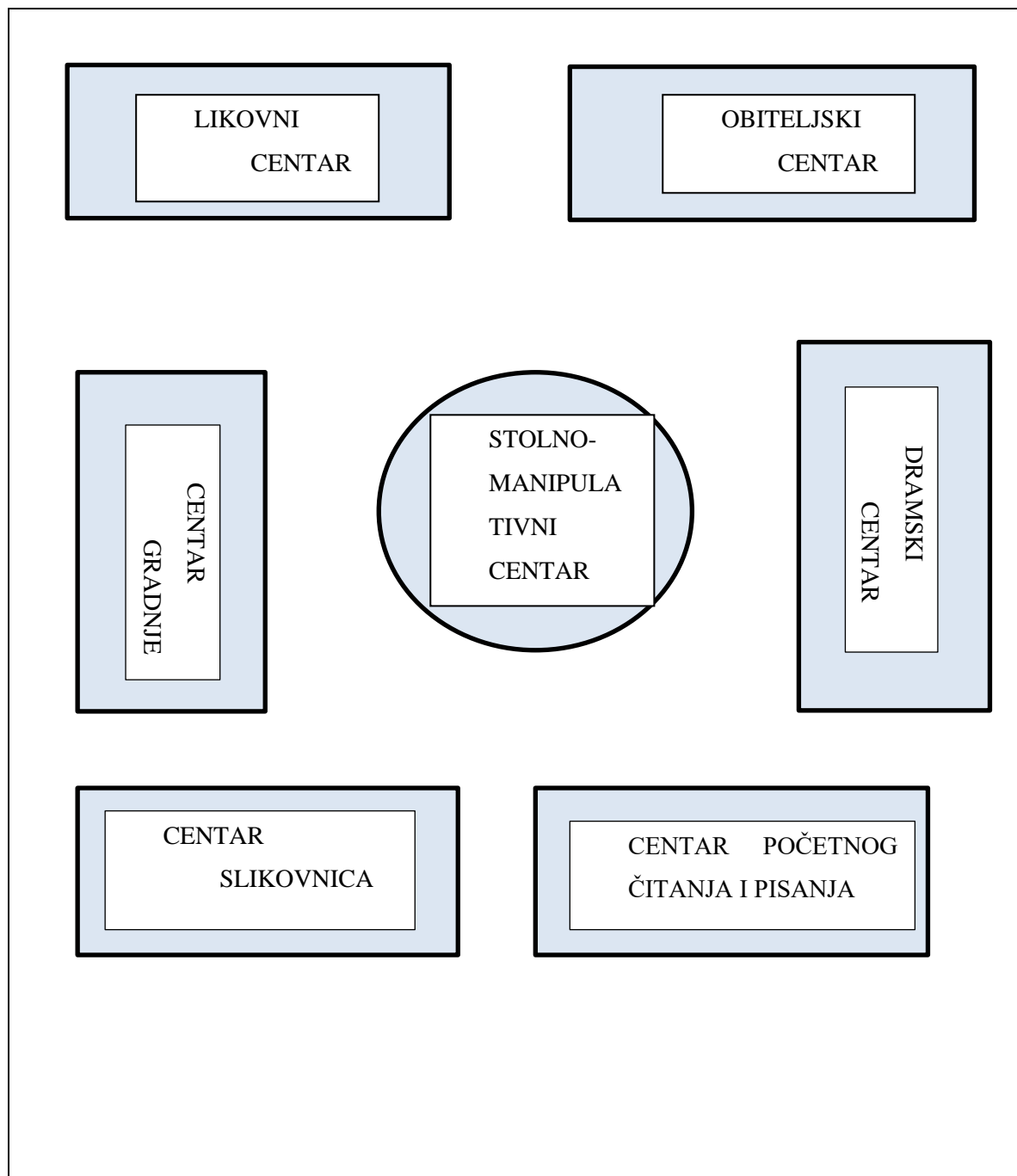
5.5. DJEČJE IZRAŽAVANJE I STVARANJE:

- izrada mozaika
- prepričavanje legende i onoga što već znaju o mozaiku, te o lokalitetu Sipar
- likovno izražavanje legende kroz slike od kojih će kasnije složiti slikovnicu
- lutkarska predstava (izrada kulisa, lutaka, dramatizacija)

5.3. SPECIFIČNE AKTIVNOSTI S KRETANJEM:

- Pokretna igra „Pastir i ovčice“

6. ORGANIZACIJA PROSTORA:

7. SREDSTVA I POTICAJI U CENTRIMA AKTIVNOSTI

7.1. STOLNO-MANIPULATIVNI CENTAR

Igra „Složi slagalicu“

Djeci je ponuđena aktivnost da slože slagalicu koja prikazuje mozaik.

7.2. CENTAR POČETNOG ČITANJA I PISANJA

Čitanje legende o Rozamundi i pastiru iz knjige „Tote j' bolje stati!“.

Izrada slikovnice o Rozamundi i pastiru. Materijal: papiri, flomasteri. Svako dijete odabire jedan dio legende o Rozamundi i pastiru koji mu se svidio i crta ga nadopunjujući nekim svojim detaljima.

7.3. CENTAR GRADNJE

Izrada mozaika od keramičkih kockica ili kartonskih kockica.

7.4. CENTAR SLIKOVNICA

Proučavanje knjiga sa slikama raznih mozaika, slikama zanimanja ljudi, slikama Umaga i Sipra.

7.5. DRAMSKI CENTAR

Dramatizacija lutkarskog igrokaza „Rozamunda i pastir“.

7.6. OBITELJSKI CENTAR

Izrada lutaka i kostima za lutke. Materijal: karton, raznobojni i raznovrsni papiri, tkanine, razni ukrasi poput perlica, trakica, šljokica, flomastera za tkaninu i sl., drveni štapići, vuna raznih boja.

7.7. LIKOVNI CENTAR

Izrada kulisa za lutkarsku predstavu. Materijal: karton, raznobojni i raznovrsni papiri, tkanine, komadi spužve, tempere, kockice i sitni kamenčići.

8. ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI:

U *centru početnog čitanja i pisanja* s djecom bih održala jutarnji krug. Razgovarali bismo o Umagu, o Sipru i mjestima koja djeca poznaju, a koja se nalaze blizu Umaga. Pitala bih ih jesu li posjetili Sipar, što su tamo primijetili? (ruševine), znaju li što se tamo nalazilo? Pitanjima bih ih zainteresirala za legendu iz njihovog kraja čija se radnja odvija upravo na lokaciji nekadašnjeg Sipra. Nakon toga pročitala bih im legendu zapisanu u knjizi „Tote j' bolje stati!“.

Druga aktivnost u ovom centru bila bi izrada slikovnice o Rozamundi i pastiru. Materijal koji bi djeca koristila bio bi papir i flomasteri. Svako dijete odabire jedan dio legende o Rozamundi i pastiru koji mu se svidio i crta ga i nadopunjuje nekim svojim detaljima. Po završetku crteža djeca bi mogla izraditi slikovnicu na dva načina.

Prvi način bi bio da svako dijete ispriča što je prikazano na njegovom radu. To bih zapisala na poleđinu slike kako bih naknadno mogla tekst na kompjuteru obraditi i posložiti ispod skeniranih dječjih radova. Nakon što sve radove „ispričaju“, djeca odlučuju kojim bi redoslijedom bilo dobro da se slike poslože kako bi ta priča imala smisla.

Drugi način da djeca osmisle slikovnicu je da ih, nakon što svi završe svoje slike, zajedno poslože po redu koji im se čini dobar i tada smišljaju tekst priče. Ja bih zapisivala taj tekst i naknadno bih ga spojila uz skenirane slike djece.

U oba slučaja skenirane slike s tekstom koje bih plastificirala, spojila bih zajedno s djecom u slikovnicu. Tu bi slikovnicu djeca kasnije mogla ponovo koristiti u nekim budućim aktivnostima.

U *centru slikovnica* djeci bih pokazala knjige u kojima se nalaze slike mozaika. Pitala bih ih da pogledaju i prouče slike. Pitala bih ih primjećuju li od čega su izrađene slike (kamenčići), kakvog su oblika (pravilnog, pravokutnog), što može biti prikazano na mozaiku (biljke, životinje, ljudi, krajolici, priroda, more..), koji se likovi spominju u legendi o Rozamundi i pastiru (Rozamunda, pastir, Rozamundin otac), što je pastir iz legende čuvao i što sve može čuvati pastir (ovce, koze, krave...), koja zanimanja poznajete?

U *centru gradnje* ponudila bih djeci kockice od kartona ili keramike od kojih bi djeca izrađivala mozaik. Prvo bih djeci rekla da zamisle što bi željela prikazati na svojem mozaiku, zatim bih djeci objasnila kako da na papiru olovkom nacrtaju rubove onoga

što žele napraviti, npr. ribu ili cvijet pa tek onda da krenu sa slaganjem kockica, pazeći da kockice budu uredno nizane i pravilno razmaknute jedna od druge.

U *obiteljskom centru* ponudila bih djeci da izrađuju lutke na štapu, koristeći razne materijale prema svojim željama. Mogu izrađivati lutke svih likova iz legende, ali i neke nove likove ako to žele. Za te lutke izrađuju i kostime.

U *likovnom centru* djeci bih ponudila da izrađuju kulise za lutkarsku predstavu. Od kartona i papira djeca bi izrađivala dvorac, a od ostalog ponuđenog materijala i tempera naslikala bi more, brežuljke, drveće...

U *dramskom centru* djeca bi samostalno pripremala lutkarsku predstavu. Pitala bih djecu da prepričaju radnju legende i da onda odaberu neke dijelove od kojih bi osmislila i razradila predstavu. Nakon što djeca u likovnom centru završe kulise i lutke, djeca u dramskom centru mogla bi se podijeliti u grupe te glumiti u predstavi za ostale prijatelje koji bi bili publika u kazalištu lutaka. Svaka grupa može smisliti i odglumiti predstavu mijenjajući dijaloge ili radnju prema svojim idejama i željama.

U *stolno-manipulativnom centru* djeci bih ponudila slagalicu na kojoj je prikazan mozaik.

Kako su aktivnosti po centrima dosta statične, predložila bih im na kraju rada igru „Pastir i ovčice“. Jedno bi dijete bilo pastir, a ostala djeca bi bila ovčice. Pastir mora sve ovčice dovesti na sigurno, vodeći ih kroz centre i govoreći im „stani“ i „kreni“. Koja „ovčica“ ne posluša pastira, ispada iz igre.

9. LITERATURA:

1. Bunčić, K., Ivković, Đ., Janković, J., Penava, A. (2007) *Igrom do sebe. 102 igre za rad u grupi*, Zagreb: Alinea.
2. Došen Dobud, A. (1995), *Malo dijete, veliki istraživač*, Zagreb: Alinea.
3. Slunjski, E. (2015) *Izvan okvira 1*, Zagreb: Element d.o.o.
4. Slunjski, E. (2016) *Izvan okvira 2*, Zagreb: Element d.o.o.

OSVRT NA ODRAĐENU AKTIVNOST:

Djeca su sa zanimanjem slušala legendu. Ovaj put su aktivno slušala jer su znala da će nakon slušanja dobiti zadatak da sama odaberu dio koji im se posebno sviđa i da taj dio likovno prikažu te da dodaju nešto svoje u legendu. Nažalost, projekt slikovnice nismo stigli završiti taj dan, a zbog koronavirusa odgođen je završetak aktivnosti za neki budući termin kada to okolnosti dozvole. Kako su taj tjedan razgovarali o zanimanjima ljudi u svom kraju, nekolicina djece je dodala u svoj dio legende opis da su Rozamunda i pastir otvorili svoj OPG i proizvodili su kozji sir te ga prodavali, povezujući s legendom znanja koja su usvojila. Biti će zanimljivo vidjeti završenu slikovnicu.

8. ZAKLJUČAK

„Nematerijalna baština uključuje popularne vrijednosti koje se manifestiraju kao tradicionalne vještine i tehnologije, vjerski obredi, različite izvedbene umjetnosti, usmena predaja, itd. Materijalna baština neraskidivo je povezana s nematerijalnom, a cilj mnogih projekata zaštite jest očuvati zajedno materijalne i nematerijalne aspekte baštine“ (Dumbović Bilušić, 2013: 8). Legenda o Rozamundi i pastiru primjer je takve povezanosti materijalnog i nematerijalnog. Nažalost, brojni su razlozi zbog kojih je zaštita baštine nezadovoljavajuća. Među tim razlozima su nedovoljni resursi, nedostatnost strateških i planskih aktivnosti, nedovoljna financijska sredstva i mnogi drugi. No ipak je, uz želju i trud odgojitelja i učitelja, moguće zaštititi i sačuvati barem nematerijalni dio na način da se upravo ovakvi sadržaji, pripovijetke i legende iz zavičaja prenose mladima na različite načine.

Legenda o Rozamundi i pastiru lako je shvatljiva djeci mlađe dobi. Zbog jednostavne radnje i likova koji su izrazito pozitivni ili negativni, lako je prihvaćaju.

Umaškoj djeci ovu legendu čini zanimljivom i činjenica da se lokalitet na kojem se odvija radnja nalazi u neposrednoj blizini njihova grada i mogu i „uživo“ vidjeti gdje su Rozamunda i pastir živjeli. Nadalje, ova legenda otvara beskrajni niz mogućih aktivnosti koje mogu potaknuti dijete na samostalno istraživanje povijesti svoga kraja kroz dostupnu literaturu u knjižnicama ili organiziranim posjetima u muzej. Dijete tako može upoznati nešto novo i naučiti više o antičkim nalazištima okolice svoga grada, naučiti što je mozaik i kako nastaje, može naučiti više o životu ljudi u davna vremena (kako su uzgajali stoku i kako su lovili ribu), kako su izgledale kuće i kašteli, od čega su bili građeni. Na temelju ove legende može se napraviti kazališni prikaz ljubavi između Rozamunde i pastira. Ako su djeca starije vrtičke dobi, mogu sami izraditi lutke na štapiću i scenografiju, te glumiti samostalno. Uistinu su mogućnosti velike, a sve u cilju razvijanja dječjeg doživljaja, razmišljanja, zapažanja, analiziranja, zanimanja i istraživačkog duha, ali i razvijanja osjećaja ljubavi prema svom gradu i pripadnosti sredini.

Na žalost je Umag, kao uostalom i većina gradića na sjeverozapadnoj strani istarske obale, tijekom povijesti često uništavan i razaran, što je imalo veliki odraz na količinu baštinjenih predmeta iz najranije povijesti grada. Stoga je iznimno važno, već od najranije dobi, djeci dozvoliti da baštine barem ono što se čuvalo usmenom predajom.

„Prihvaćajući kulturna dobra kao općeživotni postament svake sredine i pojedinca, naša će svijest o njihovoj vrijednosti i potrebi njihova očuvanja, razmjerno spoznajama i sve suvremenijim metodama zaštite, rasti, a mi ćemo se takvim samounapređivanjem na ispravan način odužiti prošlosti, čiji smo čuvari i baštinici“ (Stipan, 2012: 1).

Možda će jednoga dana, netko od te djece osjetiti potrebu da zapiše priče svojih predaka, a neka će realizirati projekte koji će omogućiti očuvanje lokaliteta Sipra i oživjeti legendu kroz turističke atrakcije, festivale i sl., dajući i materijalnoj i usmenoj baštini svoga zavičaja novi život. Temelj dobrog odnosa djeteta prema kulturnoj baštini, njegova je želja da je upozna, razumije te na kraju i očuva, koja ovisi i o kvalitetnom radu odgojitelja te njegovoj spremnosti da je približi djetetu na najbolji mogući način.

Ulogu odgojitelja možda najbolje opisuju riječi učiteljice Marije Drobniak Posavec: „Postići uspjeh za mene nije bilo samo imati visok prosjek ocjena, nego prije svega dotaći učenikovu dušu, probuditi osjećaj, makar smiješak. Tada sam znala da sam napravila mostić od pisca, pjesnika, umjetnika do djeteta u kome se nastanila makar jedna lijepa riječ“ (Drobniak Posavec, 2014: 74). Tome bi odgojitelji u svom radu trebali težiti: omogućiti svakom djetetu da se poveže sa svojom baštinom, s pričama i legendama svojega kraja, da dotaknu dječju dušu i oplemene je, da za svako dijete izgrade taj most kojim će povezati dijete s njegovom baštinjenom prošlošću i omogućiti mu da, jednog dana, samostalno izgradi most pomoću kojeg će baštinjeno predati budućnosti.

9. LITERATURA

KNJIGE:

1. Anić, V. (2003) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi liber.
2. Bacalja, R. (2017) *Mit i dječja književnost* (rasprave o dječjoj književnosti). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
3. Bettelheim, B. (2000) *Smisao i značenje bajki*. Cres: Poduzetništvo Jakić.
4. Botica, S. (2013) *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bošković-Stulli, M. (1986) *Zakopano zlato. Hrvatske usmene pripovijetke, predaje i legende iz Istre*. Pula: Čakavski sabor.
6. Crnković, M. (1971) *Dječja književnost, Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Crnković, M. (1987) *Sto lica priče: antologija dječje priče s interpretacijama*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Crnković, M. (1990) *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Crnković, M., Težak, D. (2002) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. Godine*. Zagreb: Znanje.
10. Fakin, N. (1998) *Pozdrav iz Umaga*Saluti da Umago*. Umag: Etigraf.
11. Grupa autora. (2012) *Umag, monografija grada Umaga*. Umag: Gradska knjižnica Umag & Pučko otvoreno učilište „Ante Babić“.
12. Hameršak, M., Zima, D. (2015) *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Uvodi.
13. Jurdana, V. (2015) *Igri. Mala zavičajna čitanka (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervaisa)*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
14. Puhmajer, P. (2019) *Stancija De Franceschi u Segetu kod Umaga*. Zagreb: Ministarstvo kulture RH.
15. Rudan, E. (2016) *Vile s Učke - Žanr, kontekst, izvedba i nadnaravna bića predaja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
16. Solar, M. (1976) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
17. Visinko, K. (2005) *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

ZBORNICI:

1. Jurdana, V., Slavujac, V. (2016) *Usmena zavičajna baština između dječjeg vrtića i muzeja: usmena legenda Vila Markačeva*. U: Tatković, N., Radetić-Paić, M., Blažević, I. (eds.). *Kompetencijski pristup kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Medulin: Dječji vrtić Medulin - Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str. 7-28.
2. Visinko, K. (2001) *Bajka u obitelji, vrtiću i školi*. U: Pintarić, A. *Zlatni danci 3, Bajke od davnina pa do naših dana (15.-16. ožujka 2001.)*. Osijek: Pedagoški fakultet Osijek, str.133-141.
3. Visinko, K. (2006) *Legenda u jezičnom i književnom odgoju i obrazovanju*. U: Pintarić, A. *Zlatni danci 8, Mitovi i legende (6. i 7. travnja 2006.)*. Zagreb: Filozofski fakultet, str. 187-196.
4. Vodopija, I. (2006) *Legenda u nastavnoj praksi*. U: Pintarić, A. *Zlatni danci 8, Mitovi i legende (6. i 7. travnja 2006.)*. Zagreb: Filozofski fakultet, str. 197-206.

ČLANCI:

1. Drobnjak Posavec, M. (2014) *Približiti knjigu djetetu*, Književnost i dijete, Časopis za dječju književnost i književnost za mlade 3, str.73-74.
2. Dumbović Bilušić, B. (2013) *Kulturna baština u Hrvatskoj pred novim izazovima*, Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, Vol. X No.1-2, str. 6-11. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=258282
3. Janković Hapavel, E. (2004) *Legenda o picokima kao nematerijalna kulturna baština*, Informatica museologica, Vol.35 No.3-4, str.105-106. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=207037
4. Kalčić, D. (2019) *Stavovi roditelja i odgojitelja o implementaciji zavičajnosti u kurikulumu ustanova ranog i predškolskog odgoja*, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol. LXV, No.1-2, str. 159-170. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=339672

5. Knižek, I. (2014) *Moralne po(r)uke u bajkovitom ruhu*, Književnost i dijete, Časopis za dječju književnost i književnost za mlade 4, str. 85-88.
6. Kuščević, D. (2015) *Kulturna baština - poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekt)*, Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, Vol. 64 No.3, str. 479-491. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=222678
7. Majkić, A.M. (2017) *Ulomci oslikane žbuke i mramora iz rimskih vila na poluotoku Katoro i rtu Tiola kod Umaga sa starih arheoloških istraživanja 1957. i 1970./71.* Histria archaeologica: Časopis Arheološkog muzeja Istre, Vol. 47, No. 47, str.77-112. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=283447
8. Marinković, M. (2016) *Očuvanje nematerijalne kulturne baštine: svijetli primjer rada lokalnih kulturnih institucija*, Fluminensia: časopis za filološka istraživanja, Vol. 28, No.1, str. 271-275. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=237509
9. Milošević Zakić, B. (2019) *Sipar, arheološka istraživanja i zaštita lokaliteta od 2013. do 2015. godine** Starohrvatska prosvjeta III. serija – svezak/ vol. 46, str. 205-221. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=338528
10. Pivac, D. (2016) *Poticanje dječjeg likovnog stvaralaštva i mašte u komunikaciji s kulturnom baštinom*, Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, Vol. 65 No. Tematski broj, str. 347-356. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=236331
11. Stipan, D. (2012) *Kulturna baština kao žrtva vremena*, Informatica museologica, Vol. 43, No. 1-4, str. 55-56. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=197977
12. Velički, V. (2012) *Pričanje bajki*, Književnost i dijete, Časopis za dječju književnost i književnost za mlade 1-2, str. 90-118.

MREŽNI IZVORI:

1. Blaga i misterije, *Ponekad izroni drevni Sipar, potopljeni grad kod Umaga kojeg bilježe legende o ljubavi, priče o bojevima i zapisi istraživača*, <https://blagamisterije.com/ponekad-izroni-drevni-sipar-taj-potopljeni-grad-kod-umaga-kojeg-biljeze-legende-o-ljubavi-price-o-bojevima-i-zapisi-istrazivaca/17165/>. (Pristupljeno: 26. travnja 2020.)
2. Decarli, L., http://www.istrianet.org/istria/literature/stories-humor/decarli_umago-spellegrino.htm. (Pristupljeno: 26. travnja 2020.)
3. Hrvatski jezični portal, <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>. (Pristupljeno: 11. svibnja 2020.)
4. Istrapedia.hr, <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/1852/istromletacki>. (Pristupljeno: 3. svibnja 2020.)
5. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/3478>. (Pristupljeno: 3. svibnja 2020.)
6. Muzej grada Umaga, *Povijest Umaga*, <http://www.mgu-cu.hr/hrv/index.asp?p=umag>. (Pristupljeno: 26. travnja 2020.)
7. Nezavisni portal grada Poreča, *Nastanak i nestanak Sipra, grada na zapadnoj obali Istre*, <https://www.parentium.com/prva.asp?clanak=13925>. (Pristupljeno: 26. travnja 2020.)
8. Osnovna škola Marije i Line Umag, http://os-marijeiline-umag.skole.hr/skola/erasmus?news_id=2848. (Pristupljeno: 15. svibnja 2020.)
9. Osnovna škola Marije i Line Umag, http://www.os-marijeiline-umag.skole.hr/?news_id=4021. (Pristupljeno: 15. svibnja 2020.)
10. Portal hrvatskoga kulturnog vijeća, <https://www.hkv.hr/kultura/vijesti-kultura/28176-bogatstvo-antickih-i-ranokrscanskih-mozaika-na-hrvatskom-tlu.html>. (Pristupljeno: 17. siječnja 2019.)

SLIKE:

Slika 1. Grad Umag, izvor: <http://www.istriasun.com/istria/umag>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 2. Tabula Peutingeriana, izvor: <https://www.istrapedia.hr/it/natuknice/558/tavola-peutigeriana>. (Pristupljeno: 8. svibnja 2020.)

Slika 3. Karta Istre, izvor: <https://www.tide-forecast.com/locations/Umag>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 4. Prikaz Umaga iz 1765., izvor: <http://www.umag.hr/hr/gospodarstvo/turizam>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 5. Unutrašnjost kazališta, izvor: <http://zlatni-lav.com/en/why-festival-in-umag/>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 6. Dan grada Umaga, 06. 05. 1945.. izvor: https://www.facebook.com/search/top/?q=umag&epa=SEARCH_BOX. (Pristupljeno: 6. svibnja 2020.)

Slika 7. Sveti Pelegrin reljef, izvor: <http://www.mgu-mcu.hr/hrv/index.asp?p=umag>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 8. Sipar 1920., izvor: Fakin, N. (1998: 28), Pozdrav iz Umaga/Saluti da Umago, Umag, Etigraf.

Slika 9. Sipar, izvor: <https://www.parentium.com/prva.asp?clanak=13925>. (Pristupljeno: 15. siječnja 2019.)

Slika 10. Sipar danas, izvor: <https://blagamisterije.com/ponekad-izroni-drevni-sipar-taj-potopljeni-grad-kod-umaga-kojeg-biljeze-legende-o-ljubavi-price-o-bojevima-i-zapisi-istrativaca/17165/>. (Pristupljeno: 17. siječnja 2019.)

Slika 11. Grafika kaštela Sipar, izvor: Fakin, N. (1998) *Pozdrav iz Umaga/Saluti da Umago*, Umag: Etigraf.

Slika 12. Mozaik, izvor: <https://www.hkv.hr/kultura/vijesti-kultura/28176-bogatstvo-antickih-i-ranokrscanskih-mozaika-na-hrvatskom-tlu.html>. (Pristupljeno: 17. siječnja 2019.)

Slika 13. „Slušanje legende o Rozamundi i pastiru“ u interpretaciji studentice Jasminke Sirotić (autorice rada) uz praćenje radnje pomoću slika, izvor: fotografija odgojiteljice Roberte Lakošeljac iz Dječjeg vrtića „Radost“ iz Umaga.

Slika 14. Djevojčica I. 6,6 – „Cvijet, srce i nebo“, izvor: autorica rada.

Slika 15. Djevojčica I. 5,5 – „Dvorac Rozamunde“, izvor: autorica rada.

Slika 16. Djevojčica S. 4,8 – „Srce“ i „Cvijeće sunce i nebo“ (1. i 3. Rad), Djevojčica L. 6,5 - „Sunce, srce, šminka, parfem, zvijezda, nebo i kockice do sunca“, izvor: autorica rada.

Slika 17. Djevojčica K. 5,3 – „Ruke“, djevojčica A. 5,0 – „Šuma“ i „Dva cvijeta i sunce“ (2. i 4. rad), djevojčica I. 6,2 „Cvijet, šator i plavo nebo“, izvor: autorica rada.

Slika 18. Posjet muzeju, izvor: fotografija muzejske pedagoginje Barbare Crnbori iz Muzeja grada Umaga.

Slika 19. Izrada mozaika od keramičkih kockica, izvor: fotografija muzejske pedagoginje Barbare Crnbori iz Muzeja grada Umaga.

Slika 20. Izrada mozaika, izvor: fotografija muzejske pedagoginje Barbare Crnbori iz Muzeja grada Umaga.

Slika 21. i 22. Izrada mozaika u muzeju, izvor: fotografija muzejske pedagoginje Barbare Crnbori iz Muzeja grada Umaga.

Slika 23. Izložba u vrtiću, izvor: autorica rada.

Slika 24. Obavijest na oglasnoj ploči, izvor: autorica rada.